

Грошко Сергій Ігорович

Амортизація необоротних активів методика та організація обліку і аналізу
Depreciation of non-current assets methods and organization of accounting and
analysis

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ.....	6
1.1. Амортизація необоротних активів: сутність, види та її значення у фінансово-господарській діяльності підприємства.....	6
1.2. Нормативно-правові засади організації обліку амортизації необоротних активів.....	14
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ТОВ «АГРІКОН-ПІВДЕНЬ».....	20
2.1. Загальна характеристика діяльності ТОВ «Агрікон-Південь» та структура його необоротних активів.....	20
2.2. Організація обліку необоротних активів і нарахування амортизації на підприємстві.....	25
2.3. Проблемні аспекти обліку амортизації на ТОВ «Агрікон-Південь».....	34
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	38
3.1. Аналіз стану та ефективності використання необоротних активів і амортизаційних відрахувань на ТОВ «Агрікон-Південь».....	38
3.2. Пропозиції щодо вдосконалення обліку нарахування амортизації необоротних активів.....	45
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54

ВСТУП

Амортизація основних засобів посідає ключове місце в системі бухгалтерського обліку, оскільки забезпечує коректне формування витрат і безпосередньо впливає на фінансовий результат діяльності підприємства. В умовах воєнного стану її роль істотно зростає: нестабільність, ризики пошкодження майна, призупинення окремих видів діяльності та порушення логістичних процесів змінюють традиційні підходи до управління необоротними активами. Підприємства змушені переглядати строки корисного використання об'єктів, визначати доцільність їх подальшої експлуатації, адаптувати методи амортизації до реальних умов та враховувати фактори непередбачуваного вибуття або простою. У таких умовах питання обліку необоротних активів набувають стратегічного характеру, адже саме ці ресурси формують матеріальну основу стабільності підприємства та визначають можливості його функціонування у кризовому середовищі.

Питання обліку та амортизації необоротних активів активно досліджували українські та зарубіжні вчені, серед яких Н. Гура, Д. Мандрика, З.-М. Задорожний, В. Муравський, Я. Костецький, Т. Китайчук, І. Копчикова, В. Концева, Н. Бойко, В. Масалітіна, Ю. Мискін, В. Краєвський, О. Мискіна та С. Кафка. В їхніх роботах висвітлено різні аспекти: класифікацію необоротних активів, методикау нарахування амортизації, організацію обліку та контролю, використання сучасних інформаційних технологій для документування та аналізу, а також особливості обліку в умовах воєнного стану. Проте ряд питань, зокрема вдосконалення методів оцінки, визнання активів та оптимізації аналітичного обліку, досі залишаються недостатньо розробленими, що підкреслює актуальність проведеного дослідження.

Метою роботи є дослідження теоретичних та методичних засад обліку амортизації необоротних активів, аналіз їх застосування на прикладі ТОВ «Агрікон-Південь» та розробка пропозицій щодо підвищення ефективності амортизаційної політики підприємства.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. Дослідити економічну сутність, види та значення амортизації необоротних активів у фінансово-господарській діяльності підприємства.
2. Проаналізувати нормативно-правові та методичні засади амортизації необоротних активів.
3. Оцінити організацію обліку необоротних активів і методи нарахування амортизації на прикладі ТОВ «Агрікон-Південь».
4. Виявити проблемні аспекти обліку амортизації на підприємстві та запропонувати шляхи їх удосконалення.
5. Провести аналіз стану та ефективності використання необоротних активів ТОВ «Агрікон-Південь».
6. Розробити пропозиції щодо вдосконалення обліку нарахування амортизації на ТОВ «Агрікон-Південь».

Об'єктом дослідження є необоротні активи та процес їх амортизації на підприємстві.

Предметом дослідження є організаційно-методичні та аналітичні аспекти обліку й управління амортизаційними відрахуваннями.

Інформаційну базу дослідження склали українські та зарубіжні нормативні акти й методичні документи, що регламентують облік та амортизацію необоротних активів, офіційні матеріали державних органів статистики України та міжнародних організацій, публікації провідних науковців у галузі обліку та аудиту, монографії, статті та матеріали конференцій, а також фінансова звітність і внутрішні облікові документи підприємства ТОВ «Агрікон-Південь», що дозволило комплексно оцінити практику нарахування амортизації та розробити пропозиції щодо вдосконалення облікової політики.

Методологічною основою дослідження виступають економічний та системний підходи, методи бухгалтерського обліку та фінансового аналізу, а також методи порівняльного та узагальнюючого аналізу, що дозволяють комплексно оцінити ефективність амортизаційних процесів на підприємстві.

Використання статистичних даних, нормативно-правових актів та сучасних наукових досліджень дає змогу об'єктивно оцінити існуючу практику нарахування амортизації та запропонувати шляхи її удосконалення.

Наукова новизна роботи полягає в комплексному поєднанні теоретичного аналізу та практичного дослідження амортизації необоротних активів з розробкою пропозицій щодо вдосконалення обліку та аналітичного забезпечення амортизаційної політики на конкретному підприємстві. Практичне значення полягає в можливості застосування отриманих результатів для підвищення ефективності управління основними засобами та оптимізації фінансових ресурсів ТОВ «Агрікон-Південь».

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були представлені та опубліковані у наукових матеріалах як українських, так і міжнародних конференцій. Зокрема, висвітлено питання «Блокчейн-технології у системі обліку амортизацій необоротних активів» у збірнику наукових праць VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (30 жовтня 2025 р., м. Полтава, Полтавський державний аграрний університет). Також опубліковано матеріали на тему «Вплив воєнного стану на механізм нарахування амортизації активів підприємств» у Proceedings VIII International Scientific and Practical Conference (Seville, Spain, 2025). Крім того, результати дослідження представлені у тезах «Необоротні активи як елемент облікової системи підприємства: підходи до визначення та класифікації» у матеріалах X International Scientific and Practical Conference (Zagreb, Croatia, 2025).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота має загальний обсяг 59 сторінок і включає такі обов'язкові елементи: вступ, три основні розділи, висновки та список використаних джерел, що містить 46 найменувань. Для наочності дослідження оснащено 12 таблицями та 8 рисунками.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

1.1. Амортизація необоротних активів: сутність, види та її значення у фінансово-господарській діяльності підприємства

Амортизація необоротних активів є важливим елементом бухгалтерського обліку та фінансового управління підприємством, оскільки забезпечує систематичне віднесення вартості активів на витрати виробництва протягом їхнього корисного строку служби. Вона відображає процес зменшення корисності основних засобів у результаті фізичного зношування, технічного старіння або морального знецінення та дозволяє підприємству формувати реалістичну картину фінансового стану.

В українському законодавстві, нормативно-правових актах та інструктивних матеріалах на сьогодні не існує єдиного, чітко закріпленого визначення поняття «необоротні активи». Така відсутність уніфікації створює практичні складнощі при їх коректній ідентифікації та класифікації в процесі ведення бухгалтерського обліку. Критерії для розуміння цих активів надає НП(С)БО 1. Згідно з цим стандартом, необоротні активи – це ті ресурси, які не підпадають під категорію оборотних, не мають обмежень щодо використання і призначені для тривалого застосування у діяльності підприємства (як під час операційного циклу, так і після його завершення), а не для перепродажу [29].

При цьому слід зазначити, що ключовий законодавчий акт – ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [30] – взагалі не розкриває змісту цього економічного терміна. Проте інший стандарт, НП(С)БО 7 «Основні засоби», дає визначення основних засобів, які є найбільшою та найважливішою підмножиною необоротних активів. Відповідно до НП(С)БО 7, основні засоби класифікуються як матеріальні активи, що використовуються підприємством для виробництва, комерційних цілей, адміністративних функцій, соціально-

культурних потреб або для надання в оренду. Вирішальним критерієм є очікуваний термін їхньої корисної експлуатації: він повинен перевищувати один рік (або один операційний цикл, якщо він довший) [34].

У сучасній науковій літературі простежуються різні підходи до трактування сутності необоротних активів, і їх відмінність зумовлена вибором дослідницької призми – бухгалтерської або економічної. З позицій обліку акцент робиться на формальних критеріях визнання та оцінки активів, тоді як економічна теорія розглядає їх як довгострокові ресурси, здатні генерувати майбутні вигоди та забезпечувати стійкість розвитку підприємства.

У своїх дослідженнях Банера Н. П. та ін.. визначають необоротні активи як ресурси підприємства, що не відносяться до оборотних і призначені для тривалого використання. До них належать «основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові вкладення, капітальні інвестиції, довгострокові біологічні активи, відстрочені податкові активи, довгострокова дебіторська заборгованість, гудвіл та інші необоротні активи» [2, с. 154].

Згідно з класифікаційною системою В. В. Ясишеної, запропоновано деталізований підхід до групування необоротних активів, який враховує низку різноманітних критеріїв. Їхнє розділення відбувається за такими ключовими ознаками: за характером прояву (наприклад, на матеріальні та нематеріальні); за функціональним призначенням (тобто, залежно від того, чи обслуговують вони процеси виробництва, збуту чи управління); за формами забезпечення (поділяються на рухоме та нерухоме майно, що важливо для застави кредитів і страхування); за відображенням зносу (активи, що підлягають амортизації, і ті, що не підлягають); а також за ступенем готовності до використання в господарській діяльності (активи, повністю готові до експлуатації, та ті, що потребують додаткового монтажу) [45, с. 112].

За визначенням Н. В. Гудзь, необоротні активи представляють собою сукупність матеріальних та нематеріальних цінностей, які багаторазово використовуються в господарській діяльності підприємства. До цієї категорії

зазвичай відносять засоби, строк використання яких перевищує один рік або тривалість операційного циклу, якщо він довший за рік [7, с. 67].

У науковій праці Н. М. Хорунжак та В. В. Рогожкіна необоротні активи розглядаються як сукупність майнових цінностей підприємства, що багаторазово задіяні у господарських операціях і поступово переносять свою вартість на продукцію [42, с. 555].

Проаналізувавши різні підходи науковців до визначення поняття «необоротні активи», можна констатувати відсутність єдиного загальноприйнятого тлумачення. Це зумовлено різноманіттям поглядів дослідників, а також специфікою сфер їхніх досліджень і розвитком економічної думки. У сучасній науковій літературі зустрічаються пропозиції замінити термін «необоротні активи» на «довгострокові активи». Так, Л. Г. Ловінська вважає недоцільним використання терміну «необоротні активи» в обліковій практиці [18, с. 75]. М. В. Півторак пропонує віддавати перевагу терміну «основні активи», аргументуючи це класичним поділом капіталу на основний та оборотний, водночас зазначаючи, що земля залишається єдиним активом, який не є оборотним [27, с. 9].

За С. М. Кафкою, необоротні активи мають певні критерії визнання, які доцільно зобразити у вигляді схеми (рис 1.1).

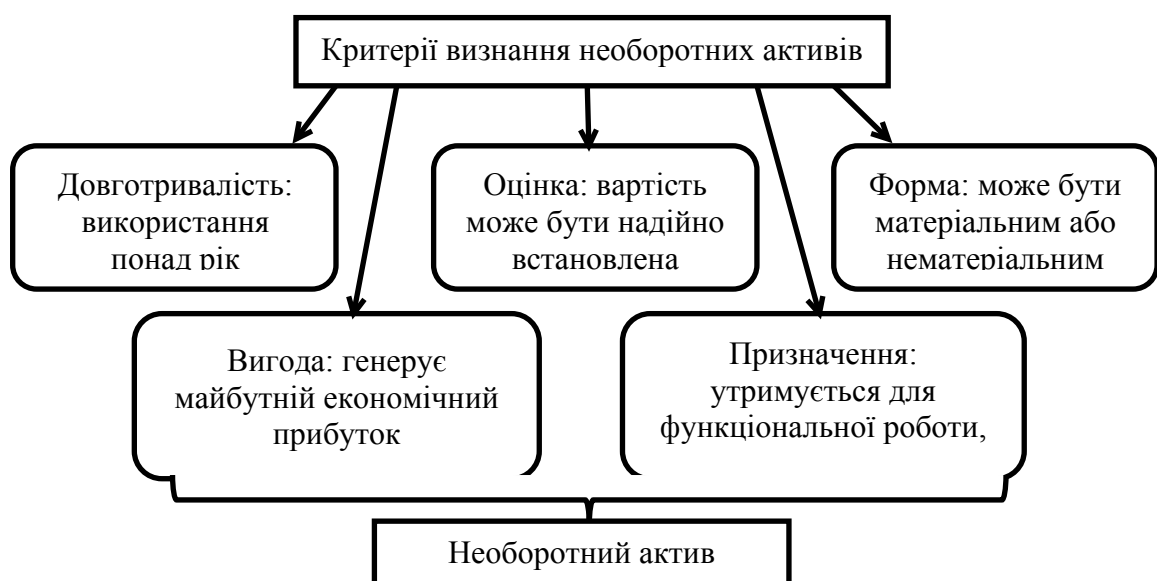

Рис. 1.1. Критерії визнання необоротних активів

Складено автором на основі [12; 16]

На нашу думку, необоротні активи – це ключові ресурси та майно підприємства, які не призначені для швидкого обороту, але мають тривалий строк використання, забезпечують функціонування підприємства та можуть впливати на його конкурентоспроможність, стабільність і здатність до інновацій.

Якщо розглядати поняття амортизації, то на сьогодні в обліковому та податковому законодавстві України спостерігається єдність підходів до визначення. Амортизація являє собою процес поступового списання вартості основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних ресурсів протягом їхнього очікуваного терміну служби або періоду експлуатації [28; 34].

Згідно з МСБО 16 «Основні засоби», амортизація розглядається як планомірне поступове списання вартості активу, що підлягає амортизації, протягом його корисного строку служби. При цьому амортизована сума становить собівартість активу або іншу суму, що її замінює, за вирахуванням ліквідаційної вартості [20].

Амортизація, за визначенням Н. О. Гури, є грошовим вираженням зносу необоротних активів і одночасно складовою витрат підприємства, яка забезпечує поступове перенесення вартості необоротних активів на створювану продукцію [9, с. 34].

Згідно з О. В. Чорновілом та К. Г. Потрапелюком, амортизація являє собою складне економічне явище, що поєднує функції витрат виробництва та джерела фінансування, відображає рух вартості необоротних активів і слугує механізмом управління їх відтворенням, заміщенням зношених та накопиченням нових засобів праці [44, с. 217].

За визначенням С. М. Кафки амортизація необоротних активів не є джерелом інвестицій у придбання нових основних засобів, а виступає механізмом повернення раніше авансованих коштів у обіг підприємства через включення суми зносу до витрат. Таким чином, амортизація забезпечує трансформацію витрачених на придбання основних засобів коштів із форми

необоротних активів у форму оборотних, що підвищує ефективність управління ресурсами підприємства [12, с. 188].

Правильне нарахування амортизації необоротних активів неможливе без їх оцінки. Вона визначає грошову вартість активів, рівень їх зносу та залишкову вартість, що виступає ключовими показниками для фінансового управління та складання звітності підприємства. До основних видів оцінки необоротних активів належать первісна, справедлива, балансова (залишкова) та відновлювальна вартість [6, с. 42].

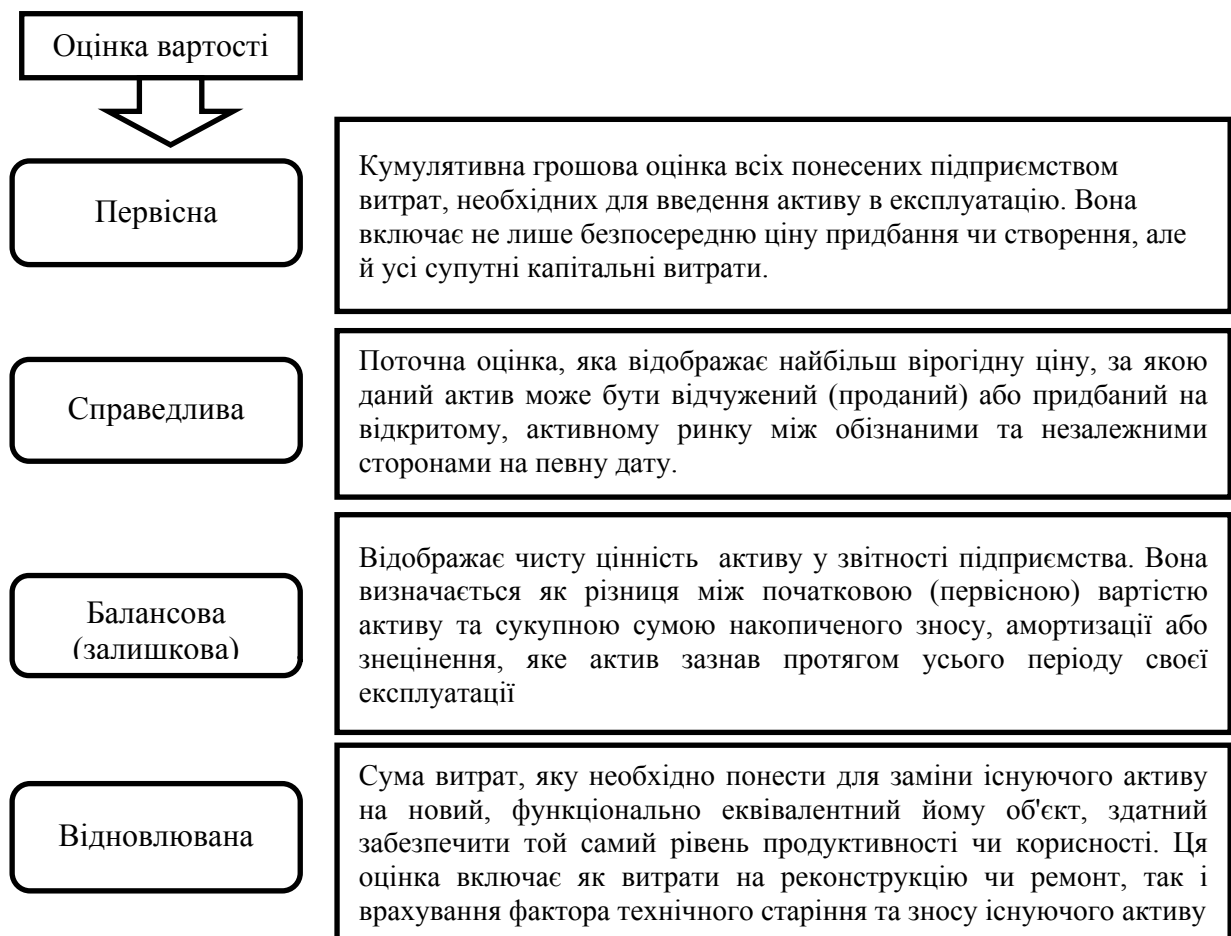

Рис. 1.2. Види методів оцінки необоротних активів

Складено автором на основі [24; 40; 41]

Процес залучення та використання необоротних активів у фінансово-господарській діяльності підприємства є циклічною системою, що складається з трьох послідовних етапів: спершу відбувається надходження активів на баланс через будівництво, придбання або безоплатне отримання, після чого настає найдовший етап – наявність та використання, який охоплює всі операції з

підтримки та обліку активу, включаючи ремонт, переоцінку, інвентаризацію та нарахування зносу; і завершується цикл етапом вибуття даних активів із підприємства, що реалізується через продаж, безоплатну передачу, ліквідацію або списання за нестачами [14].

Слід зазначити, що амортизація нараховується протягом усього очікуваного терміну служби активу, який встановлюється підприємством під час його визнання та відображення на балансі. Водночас нарахування амортизації тимчасово призупиняється у періоди реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання або консервації відповідного об'єкта [39].

Згідно з НП(С)БО 7 «Основні засоби», в Україні законодавчо визначено п'ять способів нарахування амортизації для основних засобів:

1. Прямолінійний метод – рівномірний розподіл вартості активу на витрати протягом усього строку експлуатації.

2. Метод зменшення залишкової вартості – амортизація нараховується на залишкову вартість об'єкта, тому її сума щороку зменшується.

3. Метод прискореного зменшення залишкової вартості – аналогічний попередньому, але застосовується підвищений коефіцієнт, що забезпечує швидше списання більшої частини вартості на початку використання.

4. Кумулятивний метод – амортизація визначається на основі кумулятивного коефіцієнта, який розраховується як відношення кількості років, що залишилися, до суми чисел усіх років експлуатації.

5. Виробничий метод – базується на фактичному обсязі виробленої продукції або виконаних робіт, тобто амортизація прямо залежить від ступеня використання об'єкта [34].

Відповідно до вимог НП(С)БО 7 [34] та НП(С)БО 8 [35], підприємство самостійно визначає метод амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів, орієнтуючись на очікуваний спосіб отримання економічних вигід від їх використання. У разі зміни цього способу метод амортизації може бути переглянутий. Вибір конкретного методу для кожної групи активів закріплюється у наказі про облікову політику

підприємства відповідно до положень Методичних рекомендацій щодо облікової політики, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 року № 635 [33].

Розглянемо детально переваги та недоліки кожного з методів у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Переваги та недоліки застосування методів амортизації

Метод амортизації	Переваги	Недоліки
Прямолінійний	1. Максимальна простота розрахунків. 2. Забезпечує стабільний розподіл витрат на весь період. 3. Можливість застосування навіть без визначення ліквідаційної вартості.	Не враховує інтенсивного використання активу в перші роки, що може завищувати фінансовий результат на початковому етапі.
Зменшення залишкової вартості	Швидке списання вартості в період найбільшої експлуатаційної цінності, що враховує моральний знос і високі витрати на ремонт у майбутньому.	Відносна складність розрахунків; обов'язковість визначення ліквідаційної вартості (ЛВ) для коректного завершення списання.
Прискореного зменшення залишкової вартості	Підходить для об'єктів із високим ступенем технічного старіння. Може застосовуватися без встановлення ЛВ, що спрощує облік.	Вимагає ретельного контролю для уникнення надмірного списання; схожий на Метод зменшення залишкової вартості, має ті ж недоліки складності.
Кумулятивний метод	Дозволяє амортизувати значну частину вартості активу на початку, підходить для активів, які швидко застарівають. Ефективний, якщо ЛВ дорівнює нулю.	Схожий на інші прискорені методи (№2, №3), має таку ж відносну складність розрахунків у порівнянні з прямолінійним.
Виробничий метод)	Найточніше узгоджує витрати з доходами, дозволяючи не нараховувати амортизацію в періоди простою обладнання (зменшуючи збитки).	Можливі труднощі у прогнозуванні та визначенні загального (планового) обсягу продукції на весь строк служби активу.
50/50	Максимально спрощує облік для певних груп активів; дозволяє зменшити фінрезультат на 50% у перший рік експлуатації.	Обмежене застосування: передбачений лише для малоцінних необоротних матеріальних активів та бібліотечних фондів.
«100% списання»	Забезпечує миттєве включення всієї вартості до складу витрат, що суттєво зменшує фінансовий результат у перший місяць.	Обмежене застосування: передбачений лише для МНМА та бібліотечних фондів.

Складено автором на основі [19; 41]

Під час вибору методу амортизації підприємство має враховувати частку амортизаційних відрахувань у структурі витрат, прогнозовані обсяги

виробництва та прибутковість. Важливо також визначити ліквідаційну вартість і строк використання основних засобів, щоб забезпечити достовірність облікових даних і раціональність управлінських рішень.

Амортизація відіграє ключову роль у фінансово-господарській діяльності підприємства, оскільки забезпечує поступове перенесення вартості необоротних активів на вартість виробленої продукції, виконаних робіт або наданих послуг. Такий механізм дозволяє дотримуватися принципу відповідності доходів і витрат, що є основою достовірного формування фінансового результату підприємства. Крім того, амортизаційні відрахування виступають важливим джерелом фінансування відтворення основних засобів, адже накопичені кошти спрямовуються на оновлення, модернізацію та розширення матеріально-технічної бази [15]

З економічної точки зору, амортизація сприяє підтриманню конкурентоспроможності підприємства, забезпечуючи безперервність виробничого процесу. Раціональна амортизаційна політика дозволяє оптимізувати витрати, підвищити ефективність використання основних засобів і своєчасно оновлювати застарілі або зношені об'єкти. Таким чином, вона є не лише інструментом бухгалтерського обліку, а й важелем стратегічного управління фінансовими ресурсами, який безпосередньо впливає на інвестиційний потенціал та довгострокову стабільність підприємства [41].

Доцільно передбачити в наказі про облікову політику підприємства встановлення вартісного порога, який дозволяє розділяти основні засоби та малоцінні необоротні активи відповідно до вимог Податкового кодексу України. Такий підхід сприяє узгодженню податкового та бухгалтерського обліку, уніфікує процедуру класифікації активів і зменшує ймовірність виникнення розбіжностей у фінансовій звітності.

Отже, амортизація виступає не лише інструментом обліку зносу, а й стратегічним механізмом управління капіталом, що впливає на інвестиційну привабливість, фінансову стійкість і конкурентоспроможність підприємства.

1.2. Нормативно-правові засади організації обліку амортизації необоротних активів

Організація обліку амортизації необоротних активів в Україні ґрунтується на системі нормативно-правових актів, які визначають методологічні засади відображення цих процесів у бухгалтерському та податковому обліку. Центральне місце у цій системі займає Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [30], який закріплює основні принципи ведення обліку, серед яких – повне відображення господарських операцій, обачність та послідовність у застосуванні методів.

Регулювання бухгалтерського обліку необоротних активів здійснюється на трьох рівнях: міжнародному, національному та корпоративному (підприємницькому) рівнях (рис. 1.3). Така класифікація обумовлена повноваженнями органів та установ, що розробляють і впроваджують нормативно-правові акти, і відображає ієрархічну структуру.

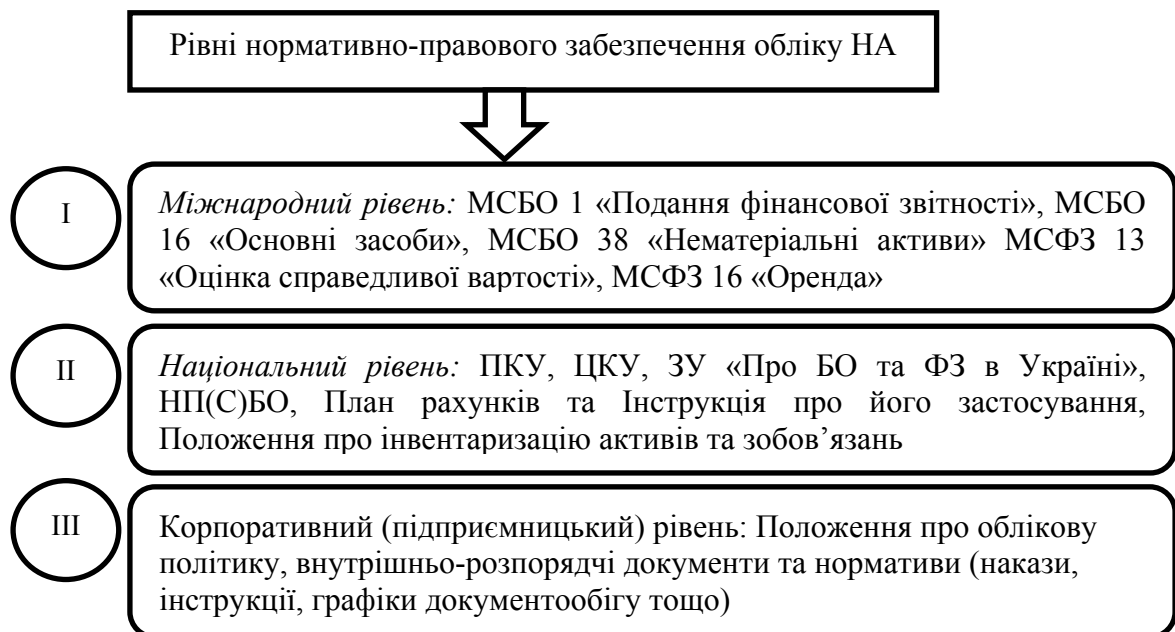

Рис. 1.3. Рівні нормативно-правового забезпечення обліку НА

Складено автором на основі [10; 16; 37]

На міжнародному рівні регулювання обліку необоротних активів здійснюється на базі Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), що визначають ключові принципи визнання, оцінки та відображення активів у фінансових звітах підприємств. Особливе значення для обліку таких активів

має МСБО 16 «Основні засоби», який регламентує первісне визнання активів за їх собівартістю, встановлює правила оцінки ліквідаційної вартості та визначає способи нарахування амортизації [20].

Міжнародні стандарти забезпечують уніфіковану основу для фінансової звітності, що дозволяє порівнювати фінансові результати підприємств різних країн і сприяє залученню іноземних інвестицій. Вони також передбачають регулярну переоцінку активів, розкриття інформації про їх залишкову вартість та умови амортизації, що підвищує прозорість і достовірність фінансових звітів.

Ключовим документом, що регламентує порядок обліку амортизації на національному рівні, є НП(С)БО 7 «Основні засоби», яке встановлює методологію формування інформації про основні засоби, їх амортизацію та відображення у фінансовій звітності. Відповідно до НП(С)БО 7, підприємства мають право самостійно обирати метод амортизації, виходячи з очікуваного способу отримання економічних вигід від використання активу [34].

Крім того, правила обліку НА встановлені в НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи». Цей стандарт визначає принципи нарахування амортизації для таких об'єктів і передбачає, що термін корисного використання НА суб'єкт господарювання встановлює самостійно, обов'язково враховуючи при цьому як правові, так і економічні чинники [35].

НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [29] встановлює загальні принципи формування фінансової звітності підприємств в Україні, що мають безпосередній вплив на облік і нарахування амортизації необоротних активів. Стандарт визначає, які активи підлягають визнанню в обліку, включаючи критерії контролю та очікуваної економічної вигоди, що отримується від їх використання. Важливим є положення про оцінку активів, яке закладає основу для визначення первісної, залишкової та справедливої вартості, що, у свою чергу, впливає на розрахунок амортизаційних відрахувань. Крім того, НП(С)БО 1 регламентує послідовність і повноту розкриття інформації у фінансовій звітності, забезпечуючи прозорість даних щодо

необоротних активів, їх зносу та впливу амортизації на фінансовий результат підприємства.

Ключову роль у регулюванні обліку відіграє Податковий кодекс України [28]. Він встановлює правила податкового обліку амортизації, визначає класифікацію груп основних засобів, регламентує мінімально допустимі терміни їхньої експлуатації та дозволені методи нарахування амортизації для цілей оподаткування. Таке законодавче закріплення допомагає досягти необхідної узгодженості між бухгалтерським та податковим підходами до обліку необоротних активів.

Після 28 серпня 2025 року, коли Господарський кодекс України втратив чинність, всі правовідносини, що стосуються майна та обігу активів, перейшли під регулювання Цивільного кодексу України [43]. Цей кодекс визначає основи права власності, правочинів та обігу майна, що є ключовим для юридичного оформлення операцій з необоротними активами підприємств. Він встановлює правила переходу права власності, користування та розпорядження майном, дозволяючи підприємствам законно відображати необоротні активи на балансі та здійснювати операції з ними у межах цивільно-правових відносин. Цивільний кодекс забезпечує правову основу для придбання, оренди, застави, продажу або списання необоротних активів, замінюючи колишні положення Господарського кодексу.

Крім того, у практичній діяльності застосовуються Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом Міністерства фінансів України № 561 від 30.09.2003 р. [32], та Методичні рекомендації з облікової політики підприємства (наказ Мінфіну № 635 від 27.06.2013 р.) [33], які деталізують порядок вибору та документального оформлення методів амортизації.

Доцільно провести порівняння ключових підходів до поняття «амортизації» за МСФЗ та П(С)БО, оскільки це дозволяє виявити як відмінності, так і спільні риси у їхніх вимогах та методології застосування.

Таблиця 1.2

Порівняння амортизації у національному та міжнародному стандартах

№	Об'єкт порівняння	НП(С)БО 7	МСБО 16	Сутнісна відмінність та акцент
1	Амортизація (суть процесу)	Систематичний розподіл вартості, яка амортизується, протягом строку використання.	Систематичний розподіл суми активу, що амортизується, протягом строку експлуатації.	НП(С)БО акцентує на розподілі вартості, що вже підлягає списанню (за мінусом ЛВ), тоді як МСБО – на розподілі суми активу.
2	Вартість, що амортизується	Первісна або переоцінена вартість необоротного активу за мінусом ліквідаційної вартості.	Термін не використовується.	НП(С)БО дає чітке визначення цієї величини. МСБО використовує термін «Сума, що амортизується».
3	Сума, що амортизується	Термін не використовується.	Собівартість активу або інша сума, що замінює собівартість, за вирахуванням його ліквідаційної вартості.	МСБО використовує цей термін для позначення фактичної величини, яка буде списана. Економічно це тотожно «Вартість, що амортизується» у НП(С)БО.
4	Знос основних засобів (накопичення)	Сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання.	Термін не використовується.	НП(С)БО прямо використовує термін «Знос» для позначення накопиченої амортизації, тоді як МСБО використовує «Накопичена амортизація».

Складено автором на основі [16; 20; 34;]

Висновок після аналізу міжнародного та національного рівнів свідчить про певну неузгодженість у регулюванні обліку необоротних активів в Україні. Хоча МСФЗ встановлюють чіткі принципи оцінки, визнання та амортизації активів, національні положення, такі як НП(С)БО 7 та НП(С)БО 1, частково відрізняються у підходах до визначення корисного строку використання, методів амортизації та оцінки залишкової вартості. Ця розбіжність ускладнює трансформацію фінансової звітності за міжнародними стандартами та потребує більшої узгодженості між законодавчими та нормативними актами [13].

Щоб уникнути передчасного і необґрунтованого списання вартості основних засобів, законодавство встановлює мінімальні строки їхнього

корисного використання (Додаток А). Дотримання цих термінів дозволяє підприємствам правильно планувати нарахування амортизації та ефективно розподіляти витрати. Водночас слід враховувати, що деякі категорії активів не амортизуються за загальними правилами, зокрема земельні ділянки та природні ресурси. Крім того, певні об'єкти, як-от бібліотечні фонди або малоцінні необоротні матеріальні активи (МНМА), обліковуються за спеціальними правилами: їхня первісна вартість списується одноразово або за спрощеною процедурою [17].

Якщо розглядати корпоративний (підприємницький) рівень регулювання обліку необоротних активів, то він передбачає розробку та застосування внутрішніх нормативних документів, які конкретизують загальні законодавчі вимоги і адаптують їх до специфіки діяльності конкретного підприємства. Основою цього рівня є положення про облікову політику, яке визначає методи оцінки активів, строки корисного використання основних засобів, порядок нарахування амортизації та механізми контролю за їхнім збереженням. Такі положення забезпечують послідовність і стабільність бухгалтерського обліку, дозволяють встановити єдині підходи до класифікації та оцінки необоротних активів для всіх підрозділів підприємства [22].

Крім того, корпоративний рівень включає внутрішньо-розпорядчі документи – накази, інструкції, регламенти та графіки документообігу. Вони регламентують конкретні операції з обліку, такі як приймання та списання активів, проведення інвентаризацій, переоцінка основних засобів, планові ремонти та модернізацію. Це дозволяє не лише дотримуватися законодавчих вимог, але й оптимізувати використання ресурсів підприємства, своєчасно відображати фінансові результати та контролювати ефективність витрат.

Особливу увагу на корпоративному рівні приділяють визначенню методів амортизації та вартості активів, що дозволяє підприємству коригувати облікову політику залежно від змін ринкової кон'юнктури, технічного стану обладнання або стратегії розвитку. Наприклад, при модернізації виробничих потужностей чи зміні обсягів виробництва підприємство може переглянути строки корисного

використання активів або метод нарахування амортизації, що сприяє більш точному відображенню витрат та фінансового стану. Внутрішні документи також визначають механізми контролю за дотриманням облікових процедур, включаючи регулярну інвентаризацію, звірку залишків на рахунках синтетичного і аналітичного обліку, а також перевірку правильності нарахування амортизаційних відрахувань. Це гарантує достовірність облікової інформації та мінімізує ризики фінансових та податкових помилок [1, с. 33-34].

Таким чином, корпоративний рівень є ключовим для практичного застосування нормативних положень бухгалтерського обліку, оскільки забезпечує узгодженість, точність і своєчасність відображення інформації про необоротні активи. Він слугує містком між загальнодержавними та міжнародними стандартами обліку та конкретними операціями підприємства, дозволяючи адаптувати загальні норми до реальних умов господарської діяльності.

Отже, організація обліку амортизації необоротних активів в Україні базується на багаторівневій системі нормативно-правових актів, що охоплює міжнародні стандарти, національні положення та корпоративні документи. Аналіз показує певну неузгодженість між МСФЗ та НП(С)БО у визначенні строків корисного використання, методів амортизації та оцінки залишкової вартості, що ускладнює гармонізацію фінансової звітності. На корпоративному рівні застосування внутрішніх положень про облікову політику та розпорядчих документів дозволяє адаптувати загальні вимоги до специфіки підприємства, забезпечуючи точність, послідовність та контроль у відображенні необоротних активів.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ТОВ «АГРІКОН-ПІВДЕНЬ»

2.1. Загальна характеристика діяльності ТОВ «Агрікон-Південь» та структура його необоротних активів

ТОВ «Агрікон-Південь» є частиною інжинірингово-виробничо-будівельної групи «Агрікон», яка була заснована в Україні у 2011 році. Компанія спеціалізується на комплексних рішеннях для агроінфраструктури та харчової промисловості, включаючи проєктування, будівництво та постачання обладнання для зерносховищ, зерносушильних комплексів, тваринницьких ферм, насінневих, олієекстракційних та комбікормових заводів, а також млинів.

За понад 10 років діяльності компанія реалізувала понад 100 проєктів в Україні, Литві, Латвії, Польщі та Казахстані. Серед замовників – такі відомі компанії як «Епіцентр К», «Рошен», «НІБУЛОН», «Астарта», «Укрлендфармінг», «М.В. Карго» та інші.

ТОВ «Агрікон-Південь» виконує повний спектр робіт по промисловому будівництву: організацію будівельного процесу, проєктування об'єктів, постачання та монтаж обладнання, виготовлення металоконструкцій і автоматизацію виробничих процесів. Компанія також займається виробництвом аспіраційного обладнання та вентиляторів, а її завод ЗБК забезпечує виробництво залізобетонних конструкцій для промислових об'єктів.

Генеральний директор Групи «Агрікон» – Галела Антон Юрійович, директор ТОВ «Агрікон-Південь» – Бочан Ігор Ігорович, співвласник групи.

Компанія ТОВ «Агрікон-Південь» зареєстрована 4 січня 2017 року за юридичною адресою: 79034, Львівська область, місто Львів, вул. Угорська, буд. 14, корпус Ч-11, офіс 8В [3].

ТОВ «Агрікон-Південь» самостійно формує облікову політику, впроваджує системи управлінського обліку, контролю та звітності

господарських операцій, визначає повноваження працівників щодо підпису бухгалтерських документів, затверджує правила документообігу та методики роботи з обліковою інформацією.

Згідно з КВЕД (класифікацією видів економічної діяльності), основною діяльністю підприємства є 41.20 – будівництво житлових і нежитлових будівель. Додатково підприємство займається, серед іншого, виробництвом будівельних металевих конструкцій (25.11), іншими металевими виробами (25.99) та виконанням монтажних-будівельних робіт [21].

Для більш повного уявлення про діяльність ТОВ «Агрікон-Південь» доцільно розглянути структуру компанії та її основні ресурси. На рис. 2.1 показано ключові підрозділи підприємства, їх технічні та кадрові потужності, а також виробничі можливості, що забезпечують реалізацію комплексних проектів «під ключ».

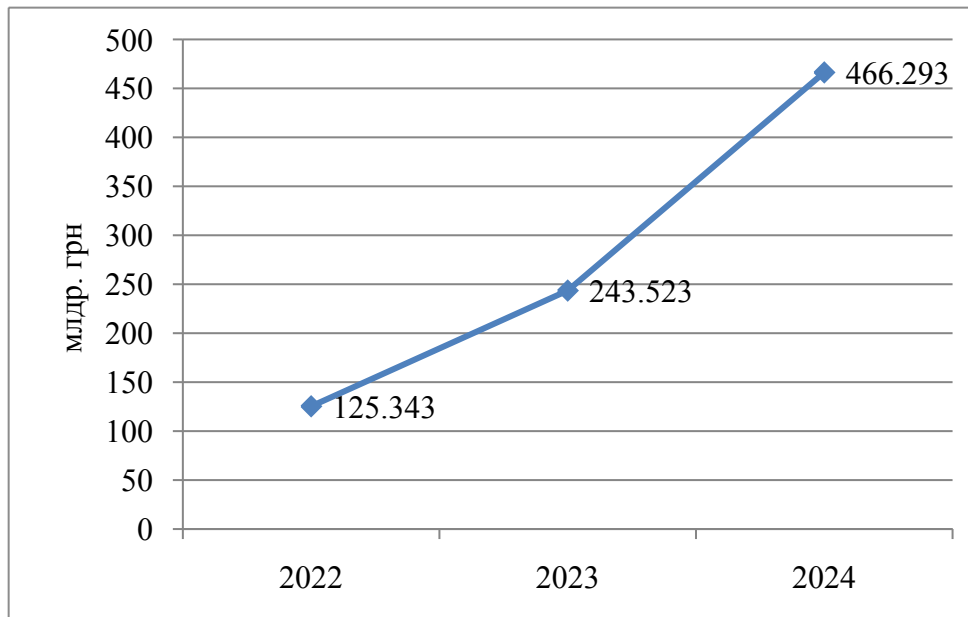

Рис. 2.1 Структура та ресурси ТОВ «Агрікон-Південь»

Складено автором на основі [3; 21]

Таким чином, ТОВ «Агрікон-Південь» виступає як інтегратор комплексних рішень, поєднуючи проектування, виробництво обладнання, будівництво та монтаж.

Для кращого розуміння тенденцій розвитку будівельної галузі на території України протягом останніх років доцільно розглянути динаміку змін доходів у галузі. На рис. 2.1 представлено порівняльні показники доходу за 2022–2024 роки, що ілюструють темпи росту та загальну тенденцію розвитку сектору.

Динаміка галузі 2022-2024рр		
Рік	Дохід галузі, млрд грн	Приріст доходу галузі, %
2022	125,343	-
2023	243,523	94,2864%
2024	466,293	91,4761%

Рис. 2.2 Динаміка змін доходів у будівельній галузі за 2022-2024 рр

Складено автором самостійно

Дані рис. 2.2 свідчать про надзвичайно агресивне зростання будівельної галузі протягом останніх двох років. Дохід галузі зріс з приблизно 125,3 млрд грн у 2022 році до 466,294 млрд грн у 2024 році. Щорічні темпи приросту були аномально високими: 94,29% у 2023 році та 91,48% у 2024 році, що відображає значний приплив інвестицій та потужне відновлення ринку. Такий дворічний приріст на понад 90% свідчить про те, що будівельний сектор перебуває у фазі

екстенсивної експансії, але також може вказувати на інфляційні процеси або відновлення діяльності після кризового періоду.

Це бурхливе зростання супроводжується різким посиленням конкуренції та фрагментацією ринку. За останній рік кількість компаній у галузі зросла на 44,88%, що становить 9 710 нових гравців. Наявність 21 635 компаній у галузі підтверджує, що ринок є висококонкурентним і на ньому відсутні домінуючі монополісти. ТОВ «Агрікон-Південь», хоча і є однією з найбільших (302 місце), має лише 0,06% частки ринку, що означає, що 99,94% доходу генерується іншими учасниками.

Таблиця 2.1

Динаміка основних фінансових показників ТОВ «Агрікон-Південь» за 2020-2025 (станом на 30.06.25) рр. у тис. грн

Показник	Рік					
	2025 (на 30.06.25)	2024	2023	2022	2021	2020
Дохід	120 392,0	265 168,9	237 945,2	139 508,6	230 107,6	239 884,6
Приріст / Спад (%)	-	↑ 11%	↑ 71%	↓ 39%	↓ 4%	-
Прибуток (збиток),	3 977,0	8 711,0	2 820,2	1 357,0	2 015,5	873,8
Приріст / Спад (%)	-	↑ 209%	↑ 108%	↓ 33%	↑ 131%	-
Активи	249 012,0	136 553,1	96 989,6	98 761,5	82 995,0	80 265,7
Приріст / Спад (%)	-	↑ 41%	↓ 2%	↑ 19%	↑ 3%	-
Зобов'язання	170 890,0	58 872,5	65 437,3	70 029,4	56 766,6	79 262,8
Приріст / Спад (%)	-	↓ 10%	↓ 7%	↑ 23%	↓ 28%	-

Складено автором самостійно

Як бачимо із табл. 2.1, аналіз фінансових результатів ТОВ «Агрікон-Південь» за 2020–2025 роки свідчить про значні коливання доходів підприємства та поступове зростання його активів. Станом на 30 червня 2025 року дохід становив 120 392 тис. грн, що менше, ніж за весь 2024 рік, проте це пояснюється тим, що наведені дані охоплюють лише перше півріччя. У період 2020–2024 рр. доходи підприємства відчували як підйоми, так і спади: максимальне зростання спостерігалось у 2023 році (+71%), тоді як у 2022 році

зафіксовано суттєве зниження (-39%), що пов'язано з початком воєнних дій та обмеженнями у виробництві й збуті продукції.

Прибуток за перше півріччя 2025 року становив 3 977 тис. грн, що менше показника 2024 року, проте слід враховувати неповний охоплений період. У 2020–2024 рр. прибуток демонстрував тенденцію до зростання, зокрема у 2024 році його обсяг збільшився на 209% порівняно з попереднім роком. Коливання прибутку в окремі роки зумовлені наслідками зовнішніх факторів, змінами собівартості та специфікою виробничої діяльності у складних економічних умовах.

Загальні активи підприємства зросли з 80 265,7 тис. грн у 2020 році до 249 012 тис. грн на 30 червня 2025 року, що свідчить про активне інвестування та розширення виробничих потужностей. Найбільший приріст активів спостерігався у 2024 році (+41%), тоді як у 2023 році зафіксовано незначне зменшення (-2%), ймовірно через списання або переоцінку основних засобів.

Зобов'язання на кінець першого півріччя 2025 року становили 170 890 тис. грн, що перевищує показник 2024 року, і, ймовірно, пов'язано із залученням додаткових фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних проєктів. У попередні роки спостерігалось поступове зниження зобов'язань, що свідчить про ефективне управління борговим навантаженням та фінансову дисципліну підприємства. Динаміка фінансових показників ТОВ «Агрікон-Південь» демонструє здатність зберігати стабільність у складних економічних умовах, нарощувати активи та контролювати рівень зобов'язань, створюючи передумови для подальшого розвитку та розширення виробничої діяльності.

Структура необоротних активів ТОВ «Агрікон-Південь» є моноструктурною з абсолютною домінантою основних засобів (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Структура необоротних активів ТОВ «Агрікон-Південь» за 2020-2024рр.

Рік	Основні засоби, тис. грн (р.	Основні засоби, %	Довгострокові фінансові інвестиції, тис. грн	Довгострокові фінансові інвестиції, %	Усього необоротних активів, тис. грн
2024	12 277,3	98,57%	178,0	1,43%	12 455,3
2023	11 453,2	100,00%	0,0	0,00%	11 453,2
2022	6 672,6	100,00%	0,0	0,00%	6 672,6

2021	9 096,2	100,00%	0,0	0,00%	9 096,2
2020	8 075,9	100,00%	0,0	0,00%	8 075,9

Складено автором самостійно

Аналізуючи структуру необоротних активів ТОВ «Агрікон-Південь» за період 2020–2024 рр. табл. у 2.2, можна виділити явну домінанту основних засобів. Протягом усього періоду їх частка в загальній структурі активів залишалася практично сталою та становила 100 %, за винятком 2024 року, коли вона дещо знизилася до 98,57%. Така концентрація свідчить про моноструктурність активів підприємства та орієнтацію на фізичні засоби виробництва, необхідні для реалізації будівельно-виробничих проєктів.

У 2024 році вперше з'явилася невелика частка довгострокових фінансових інвестицій (1,43%), що може свідчити про перші кроки компанії щодо диверсифікації активів або впровадження інвестиційних стратегій. Хоча їх частка поки що незначна, це може відображати початок нових напрямів фінансового управління.

Загальна вартість необоротних активів компанії демонструє стабільне зростання. Якщо у 2020 році вона становила 8 075,9 тис. грн, то у 2024 році досягла 12 455,3 тис. грн. Найбільший приріст спостерігається в останній рік, що, ймовірно, пов'язано з розширенням виробничих потужностей та оновленням основних засобів.

Таким чином, структура необоротних активів свідчить про стратегічну спрямованість ТОВ «Агрікон-Південь» на підтримку матеріально-технічної бази підприємства для виконання комплексних проєктів, водночас починаючи інтегрувати фінансові інвестиції для потенційної диверсифікації діяльності.

2.2. Організація обліку необоротних активів і нарахування амортизації на підприємстві

Облік необоротних активів на підприємстві ТОВ «Агрікон-Південь» організовано відповідно до вимог НП(С)БО обліку 7 «Основні засоби» [34], а також Податкового кодексу України та Закону України «Про бухгалтерський

облік і фінансову звітність в Україні» [29]. Основна мета ведення обліку необоротних активів полягає у забезпеченні повного, достовірного та своєчасного відображення інформації про наявність, рух і стан основних засобів та інших довгострокових активів підприємства.

Для обліку руху необоротних активів у ТОВ «Агрікон-Південь» використовуються такі синтетичні рахунки:

Рахунок 10 «Основні засоби» – відображає вартість основних засобів на балансі підприємства, їх надходження, списання, ремонт, модернізацію та інші операції. Дебет фіксує надходження, кредит – вибуття, аналітичний облік ведеться по кожному об'єкту (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Типові господарські операції та кореспонденція рахунків з обліку основних засобів у ТОВ «Агрікон-Південь»

№	Господарська операція	Дебет	Кредит
1	Приймання основних засобів від постачальника	152	631
2	Відображення витрат на транспорт, страхування, посередницькі та реєстраційні послуги при придбанні ОЗ	152	685
3	Витрати на оплату праці працівників, що здійснюють монтаж ОЗ	152	661
4	Введення об'єкта основних засобів в експлуатацію	10	152
5	Переведення ОЗ до необоротних активів, утримуваних для продажу: списання зносу та залишкової вартості	13 / 10	286 / 10
6	Відвантаження необоротного активу, призначеного для продажу	680	712
7	Списання балансової вартості необоротного активу, утримуваного для продажу	943	286

Складено автором самостійно

Рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи» використовується для обліку операцій, пов'язаних із придбанням, модернізацією, нарахуванням амортизації та іншими подіями щодо цих активів. За дебетом відображається надходження активів за первісною вартістю та збільшення їх вартості внаслідок модернізаційних робіт. Кредит рахунку фіксує вибуття активів у разі їх продажу, безоплатної передачі або ліквідації.

Рахунок 12 «Нематеріальні активи» – використовується для обліку патентів, ліцензій, торгових марок, програмного забезпечення та інших активів

із терміном використання понад рік. Фіксуються придбання, амортизація та інші операції, що впливають на їхню вартість.

Рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» призначений для узагальнення даних щодо нарахованої амортизації та накопиченого зносу активів. Кредит рахунку відображає нарахування амортизації, а дебет – її зменшення.

Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» використовується для обліку витрат на придбання або створення матеріальних і нематеріальних активів. Дебет відображає збільшення витрат, а кредит – введення об'єктів в експлуатацію.

Рахунок 17 «Відстрочені податкові активи» застосовується для обліку податку на прибуток, який може бути відшкодований у майбутньому через тимчасові різниці або перенесення збитків. Дебет фіксує перевищення податкових зобов'язань над витратами, а кредит – їх зменшення.

Ведення обліку необоротних активів на підприємстві здійснюється за допомогою програми 1С:Підприємство (версія 8.3), що дозволяє автоматизувати процеси введення, амортизації, переоцінки, вибуття та інвентаризації активів. Аналітичний облік проводиться за інвентарними об'єктами, місцями експлуатації, матеріально відповідальними особами та видами діяльності. Для кожного основного засобу ведеться інвентарна картка (форма ОЗ-6), у якій зазначені первісна вартість, норма амортизації, дата введення в експлуатацію та інші характеристики.

Таким чином, рахунок 13 дозволяє систематизувати інформацію про амортизацію і знос матеріальних та нематеріальних необоротних активів підприємства.

Рахунок 13 «Знос необоротних активів» поділяється на такі субрахунки:

«131 – «Знос основних засобів»;

132 – «Знос інших необоротних матеріальних активів»;

133 – «Накопичена амортизація нематеріальних активів»;

134 – «Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів»;

135 – «Знос інвестиційної нерухомості» [37].

За кредитом рахунку 13 відображається сума нарахованої амортизації, а також результати індексації зносу (або накопиченої амортизації) необоротних активів. У дебет цього рахунку заноситься інформація про зменшення суми зносу або її списання у зв'язку з вибуттям активів [1].

На субрахунку 131 обліковується інформація щодо нарахованого зносу основних засобів, облік яких ведеться на рахунку 10 «Основні засоби». Відомості про амортизацію інвестиційної нерухомості, яка відображається на субрахунку 100 «Інвестиційна нерухомість», узагальнюються на субрахунку 135 «Знос інвестиційної нерухомості».

Рух необоротних активів на підприємстві – від їх надходження до вибуття – оформлюється за допомогою відповідних первинних документів, що забезпечують повний облік усіх операцій з ними (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Документообіг необоротних активів на ТОВ «Агрікон-Південь»
Складено автором самостійно

Нарахована сума амортизації відображається у дебеті рахунків витрат діяльності, виробництва або капітальних інвестицій у кореспонденції з кредитом рахунку зносу (амортизації) необоротних активів.

Сума амортизаційних відрахувань відображається в дебеті рахунків витрат діяльності, виробництва чи капітальних інвестицій у кореспонденції з

кредитом рахунків, що фіксують знос (амортизацію) необоротних активів (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Бухгалтерські проведення з нарахування амортизації необоротних активів

Зміст операції	Дебет	Кредит
Нарахована амортизація основних засобів:		
а) щодо об'єктів виробничого призначення, у тому числі переданих у фінансову оренду	23	131
б) щодо об'єктів, що перебувають в операційній оренді	949	131
в) щодо активів, які забезпечують збут продукції	93	131
г) щодо об'єктів адміністративного призначення	92	131
д) щодо об'єктів житлово-комунального чи соціально-культурного призначення	949	131

Складено автором самостійно

Під час списання раніше нарахованої амортизації формується бухгалтерський запис: Дт 131 «Знос основних засобів» – Кт 10 «Основні засоби».

До складу необоротних активів підприємства входять нематеріальні активи, основні засоби, інші необоротні матеріальні ресурси, капітальні інвестиції, а також довгострокові фінансові вкладення. Усі ці елементи становлять важливу частину активів підприємства, забезпечуючи його стабільну виробничо-господарську діяльність.

У разі коли об'єкт основних засобів повністю втрачає свою корисність і не може приносити підприємству економічних вигід, він перестає виконувати функції продуктивного активу. За таких умов підприємство приймає рішення про його вилучення зі складу діючих основних засобів. Після завершення строку служби та нарахування амортизації у повному обсязі балансова вартість об'єкта дорівнює нулю, що свідчить про повне списання його вартості.

У бухгалтерському обліку це означає, що актив більше не відображається як об'єкт, який підлягає амортизації, і може бути перекласифікований до складу запасів або інших груп активів залежно від подальшого використання –реалізації, розбирання на придатні деталі чи утилізації.

Податковий облік також передбачає припинення амортизації щодо повністю зношених об'єктів. Після досягнення нульової податкової вартості такі засоби виключаються зі переліку активів, що амортизуються, і переводяться до категорії необ'єктів для нарахування амортизації, оскільки вони більше не створюють податкових витрат.

Списання основних засобів здійснюється у випадках їх передачі іншим суб'єктам господарювання, зокрема під час реалізації, обміну або безоплатного відчуження. Крім того, ліквідація може бути необхідною, коли об'єкт перестає відповідати вимогам визнання активом, морально застаріває, стає економічно не вигідним чи фактично непридатним до подальшої роботи [23].

Процес списання передбачає проведення інвентаризації, визначення фактичного стану об'єкта, оформлення рішень комісії та затвердження необхідних первинних документів. У бухгалтерському обліку такі операції супроводжуються повним зменшенням залишкової вартості активу та перенесенням його до відповідної групи необоротних активів, утримуваних для продажу, або до складу запасів, якщо об'єкт підлягає демонтажу чи розбиранню (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Бухгалтерські проведення з обліку списання основних засобів

№	Зміст операції	Дебет	Кредит
1	Відображення накопиченого зносу на момент списання	13	10
2	Списання залишкової вартості основного засобу на інші витрати	976	10
3	Визнання витрат, пов'язаних із демонтажем (зарплата працівників)	976	66
4	Нарахування ЄСВ на зарплату персоналу, задіяного під час ліквідації	976	65
5	Відображення вартості використаних матеріалів (для розбирання, демонтажу)	976	20 / 22
6	Відображення послуг сторонніх організацій, пов'язаних із ліквідацією	976	631
7	Оприбуткування матеріальних цінностей, отриманих після розбирання (запасні частини, будматеріали тощо)	20 / 22	746

Складено автором самостійно

Продаж об'єктів основних засобів потребує коректного відображення як у бухгалтерському, так і в податковому обліку. Правильне документування таких операцій допомагає уникнути суперечок із контролюючими органами та мінімізує ризик фінансових санкцій у майбутньому.

Процедура відображення реалізації основних засобів супроводжується низкою проводок. Насамперед списується балансова вартість проданого майна — для цього роблять запис Дт 90 (аналітичний рахунок 1) – Кт 15 (аналітичний рахунок 1). У місяці, коли об’єкт вибуває, підприємство нараховує амортизацію за останній період його використання, відображаючи це проводкою Дт 91 (1) – Кт 13 (1).

Якщо основні засоби колись були отримані з ПДВ, то під час продажу потрібно показати податковий кредит відповідною бухгалтерською проводкою: Дт 19 (1) – Кт 90 (1). Дохід від реалізації фіксується окремим записом: Дт 76 (1) – Кт 90 (1).

У податковому обліку ключовим є визначення різниці між сумою отриманого доходу та балансовою вартістю об’єкта. Цей показник включають до декларації з податку на прибуток. Якщо сума реалізації перевищує залишкову вартість, позитивна різниця збільшує фінансовий результат підприємства. Коли ж продажна ціна є нижчою, отриманий збиток відображають у складі витрат [5].

Амортизаційні відрахування у бухгалтерському обліку здійснюються відповідно до методу, визначеного у наказі про облікову політику підприємства. Нарахування амортизації починається з місяця, наступного після введення об’єкта основних засобів в експлуатацію. На підприємстві ТОВ «Агрікон-Південь» амортизація основних засобів проводиться прямолінійним методом, який передбачає рівномірне списання вартості об’єкта протягом усього періоду його корисного використання (рис. 2.4).

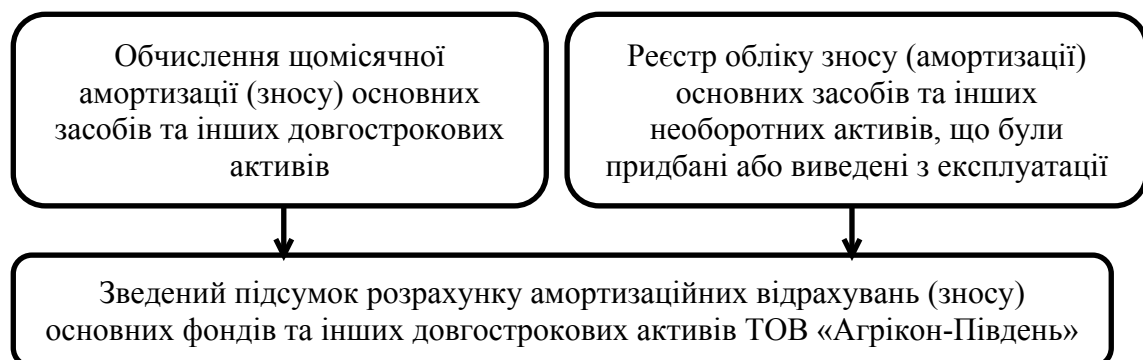

Рис. 2.4. Схема нарахування амортизації на ТОВ «Агрікон-Південь»
Складено автором самостійно

Суть цього методу полягає в тому, що річна сума амортизації визначається діленням первісної вартості об'єкта на строк його експлуатації. Такий підхід є зручним у практичному застосуванні, забезпечує стабільне нарахування амортизації в кожному звітному періоді та полегшує планування витрат підприємства.

Формула розрахунку амортизації за прямолінійним методом [16]:

$$A = \frac{C_{\text{перв}} - C_{\text{зал}}}{T} \quad (2.1)$$

де:

- А – річна сума амортизації;
- Сперв – первісна вартість об'єкта основних засобів або нематеріального активу;
- Сзал – залишкова вартість активу на кінець строку його служби (;
- Т – строк корисного використання об'єкта (у роках).

Припустімо, що компанія придбала новий високотехнологічний верстат, який буде використовуватися для виробництва металоконструкцій протягом шести років. Первісна вартість цього верстата становить 360 000 грн, а очікувана ліквідаційна вартість, за якою його можна буде реалізувати після закінчення терміну експлуатації, дорівнює 30 000 грн.

Для початку необхідно визначити амортизовану вартість верстата. Це та частина його вартості, яка буде систематично переноситися на витрати протягом усього терміну корисного використання. Згідно з формулою, амортизована вартість розраховується як різниця між первісною та ліквідаційною вартістю: 360000 грн - 30000 грн = 330000 грн. Саме ця сума, 330000 грн, підлягає рівномірному списанню. Наступним кроком є розрахунок річної суми амортизації. Оскільки прямолінійний метод передбачає рівномірне списання, ми ділимо амортизовану вартість на термін корисного використання (6 років). Річна сума амортизації, яку підприємство відноситиме на витрати, становить: 330000 грн / 6 років = 55000 грн/рік.

Нарешті, для щомісячного обліку обчислюється місячна сума амортизації. Вона визначається діленням річної суми на 12 місяців: 55000 грн / 12 місяців = 4583,33 грн/міс. Таким чином, ТОВ «Агрікон-Південь» протягом шести років

експлуатації верстата щомісяця включатиме до своїх витрат 4 583,33 грн, поки залишкова вартість об'єкта не досягне ліквідаційної вартості у 30 000 грн.

Цей метод забезпечує рівномірне списання вартості активу протягом усього періоду його експлуатації і є найпоширенішим на практиці підприємств, зокрема на ТОВ «Агрікон-Південь».

В бухгалтерському обліку ТОВ «Агрікон-Південь» ремонт та модернізація необоротних активів мають безпосередній вплив на нарахування амортизації. Витрати, які не збільшують первісну вартість активу, відносяться до поточних ремонтних витрат і списуються на рахунки витрат звітного періоду, не впливаючи на розмір амортизаційних відрахувань (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Облік ремонтних витрат необоротних активів та їх вплив на амортизацію

Вид робіт	Облік витрат	Вплив на амортизацію	Коментар
Поточний ремонт	Дебет 23, 92, 93 / Кредит 63, 65, 66, 68	Не змінює амортизаційні відрахування	Витрати списуються на поточний період
Капітальний ремонт, що не збільшує економічну вигоду	Дебет 23, 92 / Кредит 63, 65, 66, 68	Амортизація не перераховується	Відновлює технічний стан об'єкта

Складено автором самостійно

У разі модернізації чи реконструкції, яка збільшує техніко-економічні характеристики об'єкта, витрати капіталізуються та додаються до первісної вартості активу. Це впливає на амортизацію: нарахування тепер розраховують уже з урахуванням збільшеної вартості та (за необхідності) нового строку служби активу (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Облік поліпшень необоротних активів та вплив на амортизаційні відрахування

Вид поліпшення	Облік	Вплив на амортизацію	Коментар
Модернізація обладнання	Дебет 10 / субрахунок 15 «Капітальні інвестиції»	Розрахунок амортизації за новою вартістю	Залишковий строк або новий термін експлуатації
Реконструкція будівлі	Дебет 10 «Основні засоби»	Розрахунок амортизації з урахуванням нового об'єму активу	Включає додаткову площу, поліпшені характеристики

Складено автором самостійно

Таким чином, правильне розмежування ремонту і поліпшення не лише впливає на фінансовий результат підприємства, але й визначає точну величину амортизаційних відрахувань. Поточні ремонти забезпечують підтримання активів у робочому стані без зміни амортизації, тоді як модернізації та реконструкції збільшують базу для нарахування амортизації і впливають на фінансову звітність підприємства.

Отже, амортизаційні відрахування мають важливе значення і для податкового обліку: вони зменшують оподатковуваний прибуток підприємства та відображаються у звітності відповідно до чинного законодавства. У разі вибуття активу, будь то реалізація, обмін або ліквідація, нарахована амортизація списується, а залишкова вартість включається до фінансового результату операції. Таким чином, амортизація забезпечує одночасно економічну оцінку зносу активів та податкове регулювання витрат підприємства.

2.3. Проблемні аспекти обліку амортизації на ТОВ «Агрікон-Південь»

Облік амортизації на ТОВ «Агрікон-Південь» є ключовим елементом управління необоротними активами, оскільки від правильності нарахування амортизації залежить достовірність фінансової звітності та ефективність податкового планування. Проте на практиці підприємство стикається з низкою проблем, які можуть ускладнювати цей процес та впливати на його економічні результати.

Перш за все, слід зазначити, що основним методом нарахування амортизації на ТОВ «Агрікон-Південь» є прямолінійний. Цей метод забезпечує рівномірне списання вартості активів протягом усього строку їх експлуатації. Проте у практичному застосуванні виникають труднощі при визначенні строку корисного використання об'єктів основних засобів. Часто первісний термін експлуатації, зазначений у документації, не відповідає фактичним умовам

роботи обладнання, що призводить до завищення або заниження річної суми амортизаційних відрахувань. Наприклад, сучасні металоконструкційні верстати при належному технічному обслуговуванні можуть експлуатуватися довше, ніж передбачено нормативами, що призводить до недообліку амортизації в перші роки експлуатації та відстрочки відображення витрат у бухгалтерському обліку. З іншого боку, для обладнання, що швидко застаріває технічно, застосування прямолінійного методу може призводити до формування заниженої амортизації, що не відображає реального економічного зносу.

Другим проблемним аспектом є облік модернізацій та капітальних ремонтів основних засобів. На підприємстві ТОВ «Агрікон-Південь» оновлення обладнання або його часткове поліпшення обліковується шляхом збільшення первісної вартості об'єкта. Водночас виникають питання щодо правильного визначення коригованої амортизації після модернізації: чи слід перераховувати амортизаційні відрахування з урахуванням залишкового строку служби, чи продовжувати нарахування за старою ставкою. Невідповідності у веденні таких обчислень можуть впливати на фінансові результати та податкову базу підприємства, а також ускладнюють порівняльний аналіз ефективності використання основних засобів.

Третім аспектом є недосконалість аналітичного обліку окремих об'єктів основних засобів. Хоча ТОВ «Агрікон-Південь» веде облік у системі 1С:Підприємство, виникають труднощі при класифікації активів, що мають спільне призначення або використовуються одночасно у декількох виробничих процесах. Це створює ризики некоректного розподілу амортизації на різні види витрат – виробництво, адміністративні витрати або збут продукції. В результаті фінансова звітність може не відображати реальної структури витрат підприємства, а податковий облік стає більш складним через необхідність коригування показників.

Четвертою проблемою є питання обліку амортизації об'єктів, отриманих у фінансову або операційну оренду. При передачі активів у оренду підприємство продовжує нараховувати амортизацію на власні витрати.

Водночас правильне документальне оформлення та відображення таких об'єктів у бухгалтерському та податковому обліку потребує чіткої координації між фінансовим та операційним підрозділами. Недотримання цього принципу може призвести до подвійного обліку витрат або невірного розподілу амортизації, що створює ризик податкових перевірок та фінансових санкцій.

П'ятим аспектом є вплив податкового регулювання на облік амортизації. Податковий кодекс України визначає строки та норми амортизації для різних груп основних засобів. У разі розбіжності між бухгалтерськими методами та податковими нормами підприємство змушене вести паралельний облік: один для внутрішньої фінансової звітності, інший – для податкової декларації. Це ускладнює роботу бухгалтерії, збільшує ймовірність помилок та підвищує навантаження на персонал, відповідальний за облік. Зокрема, для активів з великою залишковою вартістю або коротким строком експлуатації невірно визначення податкової амортизації може призводити до втрати можливості оптимізувати податкові витрати.

Ще одним проблемним аспектом є формування резервів та списання зношених активів. У разі повного зносу або морального старіння обладнання виникає питання, коли саме здійснювати списання: одразу після досягнення ліквідаційної вартості чи після фактичної втрати корисності. Недотримання чітких правил може призвести до залишків активів на балансі, що вже не приносять економічної вигоди, що спотворює фінансовий стан підприємства та впливає на точність управлінських рішень.

Крім того, на ТОВ «Агрікон-Південь» фіксуються проблеми, пов'язані з контролем за правильністю обліку амортизації при використанні різних категорій активів одночасно. Наприклад, частина обладнання експлуатується у виробничих підрозділах та водночас використовується для надання послуг стороннім замовникам. Визначення, на які витрати розподіляти амортизацію в таких випадках, є складним і потребує застосування чітких правил облікової політики та внутрішніх методик.

Ще однією важливою проблемою, що стосується специфічних необоротних активів, є тимчасове призупинення нарахування амортизації під час проведення реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання або консервації основних засобів. Така практика викликає певні сумніви щодо правильності зупинки амортизації законсервованих об'єктів. Варто пам'ятати, що кожний основний засіб має визначений строк корисного використання. Навіть у разі тимчасового невикористання активу, він все одно піддається фізичному та моральному зносу, а його вартість може зменшуватися через появу більш сучасного та ефективного обладнання. При призупиненні нарахування амортизації тимчасово припиняється систематичний розподіл вартості активу, що порушує основні принципи формування амортизаційних відрахувань.

Для вирішення зазначених проблем необхідні комплексні заходи. Серед них – вдосконалення законодавчих норм, що дозволяли б застосовувати виробничі методи нарахування амортизації, а також забезпечення можливості враховувати повний знос необоротних активів у момент їх введення в експлуатацію або прийняття на баланс, навіть якщо об'єкти належать неприбутковим організаціям. Важливо також визначати обґрунтовану ліквідаційну вартість активів та забезпечувати її правильне відображення у обліку.

Ключову роль у забезпеченні коректного нарахування амортизації відіграє професійна підготовка персоналу. Підвищення кваліфікації та мотивації працівників бухгалтерських і аналітичних служб дозволяє чітко розуміти економічний та бухгалтерський зміст амортизаційних відрахувань, правильно розмежовувати об'єкти основних засобів та забезпечувати достовірність фінансової інформації.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Аналіз стану та ефективності використання необоротних активів і амортизаційних відрахувань на ТОВ «Агрікон-Південь»

Метою проведення аналізу необоротних матеріальних активів (НМА) є визначення рівня забезпеченості підприємства цими ресурсами, оцінка ефективності їх експлуатації та пошук можливостей для оптимізації використання.

Серед ключових завдань аналізу НМА можна виділити такі:

- вивчення обсягів, динаміки та структури необоротних матеріальних активів;
- оцінка технічного стану основних засобів, способів та темпів їх оновлення;
- визначення ефективності використання активів у виробничому процесі;
- виявлення внутрішніх резервів для підвищення продуктивності та оптимізації ресурсів.

Джерела інформації для аналізу необоротних активів підприємства охоплюють кілька ключових напрямів. Серед них – планові документи, зокрема бізнес-план та план технічного розвитку, які визначають стратегічні цілі та очікувані надходження основних засобів [26].

Також використовуються первинні документи, такі як акти приймання-передачі основних засобів, акти списання, інвентарні картки обліку, а також акти приймання-здачі об'єктів після ремонту, реконструкції чи модернізації та картки руху основних засобів. Вони забезпечують документальне підтвердження фактів надходження, вибуття та переміщення активів. Важливими джерелами є дані бухгалтерського обліку, зокрема рахунки 10, 13,

15, 286 та інші, крім того, джерелом інформації є фінансова звітність підприємства. Особливу увагу при цьому приділяють розділам, що стосуються основних засобів та капітальних інвестицій, оскільки вони містять узагальнені дані для аналітичної оцінки необоротних активів [16; 41].

Крім того, для аналітичних цілей використовуються й інші дані, зокрема результати попередніх досліджень, переоцінка основних засобів, проектно-кошторисна та технічна документація, що дозволяє отримати повну та достовірну картину стану і ефективності використання НМА. Розглянемо динаміку змін структури необоротних активів ТОВ «Агрікон-Південь» за 2024 р. у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Аналіз динаміки змін структури необоротних активів ТОВ «Агрікон-Південь» за 2024 р.

Група / Підгрупа	Залишок на початок 2024, тис. грн	Надійшло за 2024, тис. грн	Вибуло за 2024, тис. грн	Залишок на кінець 2024, тис. грн	Питома вага, %
Пасивна частина ОС	950,0	0,0	0,0	950,0	7,63
– будівлі, споруди, передавальні пристрої	950,0	0,0	0,0	950,0	7,63
Активна частина ОС	10 503,2	2 500,0	726,0	12 277,3	98,57
– транспортні засоби	4 800,0	1 000,0	28,0	5 772,0	46,34
– машини та обладнання	3 500,0	800,0	150,0	4 150,0	33,33
– інструменти, прилади, інвентар	1 500,0	500,0	100,0	1 900,0	15,25
– інші основні засоби	703,2	200,0	448,0	455,2	3,66
Довгострокові фінансові інвестиції	0,0	178,0	0,0	178,0	1,43
Всього необоротні активи	11 453,2	2 678,0	726,0	12 455,3	100

Складено автором самостійно

Аналіз табл. 3.1 свідчить про позитивні зміни у складі та обсязі необоротних активів підприємства. Загальна сума НМА на початок 2024 року становила 11 453,2 тис. грн, а на кінець року зросла до 12 455,3 тис. грн. Це свідчить про приріст необоротних активів на 1 002,1 тис. грн, що відображає

активне поповнення основних засобів та початок формування довгострокових фінансових інвестицій. Така тенденція свідчить про посилення матеріально-технічної бази підприємства та підтримку його виробничого потенціалу.

Пасивна частина основних засобів залишилася стабільною протягом року – 950,0 тис. грн, що складає 7,63 % від загальної вартості необоротних активів. Це означає, що будівлі, споруди та передавальні пристрої не зазнали змін: не було надходжень нових об'єктів і вибуття старих. Така стабільність пасивної частини свідчить про відсутність великих капітальних проєктів у звітному періоді та фокус підприємства на використанні наявної інфраструктури.

Активна частина основних засобів, яка становить 98,57 % від загальної суми НМА, продемонструвала суттєве збільшення – з 10 503,2 тис. грн на початок року до 12 277,3 тис. грн на кінець року. Основний приріст припав на транспортні засоби (+972 тис. грн) та машини і обладнання (+650 тис. грн), що свідчить про оновлення виробничого та технологічного парку підприємства. Інструменти, прилади та інвентар також показали приріст (+400 тис. грн), тоді як категорія «інші основні засоби» зазнала вибуття, що зменшило її залишок на кінець року до 455,2 тис. грн. Така структура активної частини вказує на концентрацію ресурсів на ключових виробничих засобах і оптимізацію непрофільних активів.

Довгострокові фінансові інвестиції були придбані у 2024 році на суму 178,0 тис. грн, що складає 1,43 % від загальної вартості НМА. Це свідчить про початок формування фінансового портфеля підприємства та його диверсифікацію, що може бути використано для забезпечення додаткового доходу чи стратегічних інвестицій у майбутньому.

Таким чином, структура необоротних активів ТОВ «Агрікон-Південь» за 2024 рік демонструє стабільність пасивної частини та динамічне збільшення активної.

Для оцінки ефективності використання матеріально-технічної бази підприємства важливе значення має аналіз технічного стану основних засобів. Ключовими показниками тут виступають первісна вартість, накопичений знос,

залишкова вартість, а також коефіцієнти зносу та придатності основних засобів. Дослідження цих показників за період 2020–2024 рр. дозволяє визначити рівень інвестиційної активності компанії, ступінь зношеності її виробничих фондів та готовність до подальшого розвитку (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Динаміка зносу необоротних активів ТОВ «Агрікон-Південь»
за 2020-2024 рр.**

Рік	Первісна вартість, тис. грн	Знос, тис. грн	Залишкова вартість, тис. грн
2024	28 586,6	16 309,3	12 277,3
2023	23 111,5	11 658,3	11 453,2
2022	23 111,5	16 438,9	6 672,6
2021	22 002,5	12 906,3	9 096,2
2020	21 211,5	13 135,6	8 075,9

Складено автором самостійно

Таблиця 3.1 демонструє динаміку зносу необоротних активів ТОВ «Агрікон-Південь» за період 2020–2024 рр. Аналіз цих даних дозволяє оцінити тенденції оновлення матеріально-технічної бази та ефективність управління основними засобами компанії.

Протягом досліджуваного періоду первісна вартість необоротних активів демонструє стабільне зростання – з 21 211,5 тис. грн у 2020 році до 28 586,6 тис. грн у 2024 році. Це свідчить про інвестиційну активність підприємства та розширення його виробничих потужностей. Знос активів коливався у межах 11 658,3-16 438,9 тис. грн, що відображає природне старіння основних засобів і амортизаційні відрахування, але не перевищував їх первісну вартість, що дозволяє зберігати функціональність виробничих об'єктів.

Залишкова вартість активів демонструє поступове зростання з 8 075,9 тис. грн у 2020 році до 12 277,3 тис. грн у 2024 році, за винятком 2022 року, коли вона тимчасово знизилася до 6 672,6 тис. грн. Таке зменшення могло бути пов'язане з одноразовим виведенням або списанням частини основних засобів.

У цілому, динаміка таблиці свідчить про те, що ТОВ «Агрікон-Південь» підтримує баланс між природним зносом активів та їх оновленням, що

забезпечує стабільну виробничу потужність і дозволяє підприємству ефективно реалізовувати інвестиційні проекти.

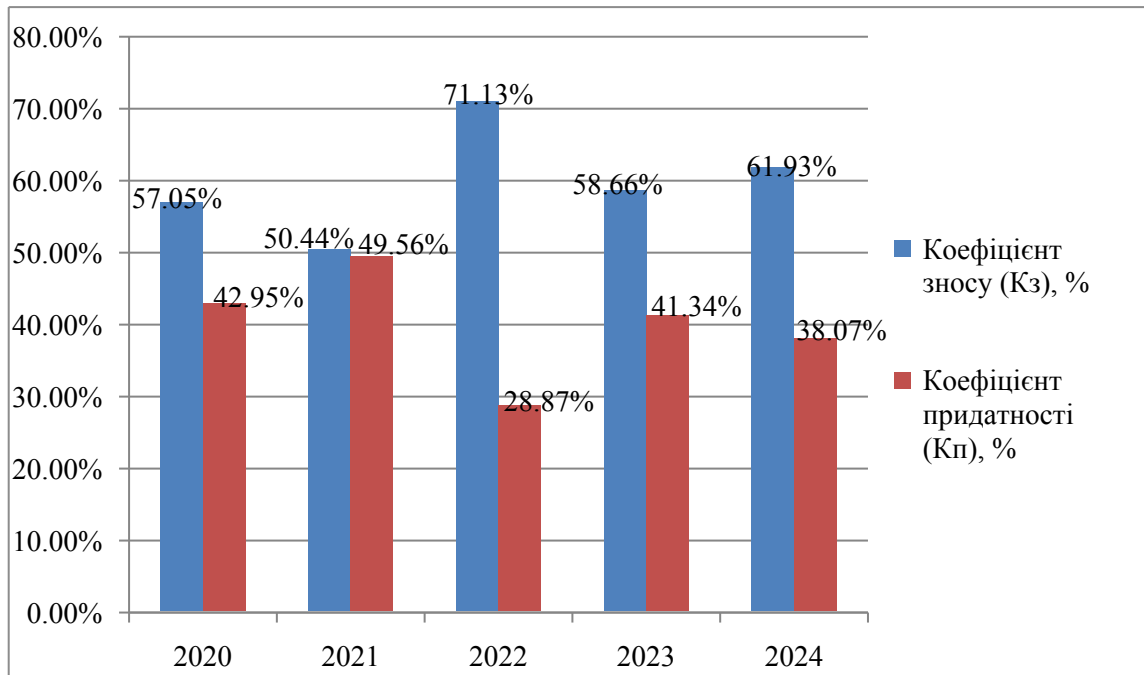

Рис.3.1. Динаміка технічного стану необоротних активів ТОВ «Агрікон-Південь» за 2020-2024 рр

Складено автором самостійно

Таблиця відображає динаміку коефіцієнтів зносу (Кз) та придатності (Кп) основних засобів ТОВ «Агрікон-Південь» за період 2020–2024 рр. Ці показники дозволяють оцінити технічний стан виробничої бази підприємства та ефективність її оновлення.

У 2020 році коефіцієнт зносу становив 57,05%, а коефіцієнт придатності – 42,95%, що свідчило про значну фізичну зношеність основних засобів. У 2021 році спостерігається зниження зносу до 50,44%, а придатність зросла до 49,56%, що вказує на часткове оновлення або модернізацію активів.

У 2022 році відбулося різке збільшення зносу до 71,13%, а придатність знизилася до 28,87%. Така зміна може свідчити про виведення з експлуатації частини нових активів, суттєве старіння виробничого обладнання або відкладене оновлення основних засобів.

У 2023 році коефіцієнт зносу знизився до 58,66%, а придатність зросла до 41,34%, що свідчить про активне оновлення обладнання та проведення

ремонтів. У 2024 році показники дещо погіршилися – Кз зріс до 61,93%, а Кп знизився до 38,07%, що може свідчити про необхідність планування нових інвестицій у модернізацію виробничої бази для підтримки належного технічного стану.

В цілому, аналіз коефіцієнтів зносу та придатності демонструє циклічність процесів оновлення основних засобів на підприємстві. Хоча ТОВ «Агрікон-Південь» активно модернізує обладнання, частина активів залишається високозношеною, що потребує подальшого інвестиційного планування та оптимізації технічного обслуговування.

Для визначення ефективності використання необоротних активів ТОВ «Агрікон-Південь» розрахуємо три основні показники: фондвіддачу, рентабельність основних засобів та фондоозброєність праці [41]. Для цього використаємо фінансові дані підприємства за 2024 рік:

- чистий дохід від реалізації продукції – 265 168,9 тис. грн;
- чистий прибуток – 8 711,0 тис. грн;
- залишкова вартість основних засобів на початок року – 11453,2 тис. грн, на кінець року – 12 277,3 тис. грн.;
- середньооблікова чисельність працівників становить – 140 осіб.

Середньорічна вартість основних засобів обчислюється за формулою:

$$СВ_{ОЗ} = \frac{ОЗ_{поч} + ОЗ_{кін}}{2} \quad (3.1)$$

$$СВ_{ОЗ} = \frac{11453,2 + 12277,3}{2} = 11865,25 \text{ тис. грн.}$$

1. Фондовіддача. Показує, який обсяг доходу забезпечує кожна гривня, вкладена в основні засоби.

$$\Phi В = \frac{\text{Дохід}}{СВ_{ОЗ}} \quad (3.2)$$

$$\Phi В = \frac{265168,9}{11865,25} = 22,35.$$

Отже, кожна гривня, інвестована в основні засоби, принесла 22,35 грн доходу. Такий результат свідчить про високу оборотність основних засобів і ефективне їх використання у виробничій діяльності.

2. Рентабельність основних засобів. Характеризує рівень прибутковості використання основних фондів.

$$\begin{aligned} \text{РОЗ} &= \frac{\text{Прибуток}}{\text{СВ}_{\text{ОЗ}}} \times 100\%. \\ \text{РОЗ} &= \frac{8711,0}{11865,25} \times 100 = 73,41\%. \end{aligned} \quad (3.3)$$

Отже, кожна гривня середньорічної вартості основних засобів принесла 73,41 копії чистого прибутку. Це свідчить про високий рівень ефективності використання основних засобів та раціональне управління виробничим потенціалом підприємства.

3. Фондоозброєність праці. Визначає рівень технічного оснащення працівників основними засобами.

$$\begin{aligned} \text{ФО} &= \frac{\text{СВ}_{\text{ОЗ}}}{\text{Ч}_{\text{пр}}}, \\ \text{ФО} &= \frac{11865,25}{140} = 84,75 \text{ тис. грн/особу} \end{aligned} \quad (3.4)$$

Таким чином, на одного працівника припадає 84,75 тис. грн основних засобів, що характеризує достатній рівень технічної забезпеченості персоналу.

Отримані результати свідчать, що у 2024 році ТОВ «Агрікон-Південь» забезпечило ефективне використання необоротних активів. Високі значення фондоддачі (22,35 грн) і рентабельності (73,41 %) демонструють результативність вкладень у виробничі фонди. Достатній рівень фондоозброєності (84,75 тис. грн на працівника) підтверджує, що підприємство має належну матеріально-технічну базу для подальшого зростання продуктивності праці та підвищення фінансової стійкості.

3.2. Пропозиції щодо вдосконалення обліку нарахування амортизації необоротних активів

Одним із ключових напрямків вдосконалення обліку амортизації на ТОВ «Агрікон-Південь» є перегляд та деталізація положень облікової політики. Це дозволяє чітко визначити порядок нарахування амортизації для кожного виду необоротних активів і забезпечує відповідність бухгалтерського обліку реальним умовам експлуатації обладнання та будівель.

У практичній діяльності часто виникає ситуація, коли нормативно встановлений строк корисного використання активу не відповідає фактичним умовам його роботи.

Наприклад, сучасні верстати або технологічні лінії, що отримують регулярне технічне обслуговування, можуть експлуатуватися значно довше, ніж передбачено документацією. У такому випадку застосування стандартного терміну амортизації призводить до заниження нарахувань на початкових етапах використання та, навпаки, до завищення відрахувань у кінці строку служби.

Тому пропонується впровадити диференційовані строки корисного використання основних засобів залежно від категорії активів, умов їх експлуатації та технічного стану. Це дозволяє:

- відобразити реальний економічний знос активів, що підвищує достовірність фінансової звітності;
- оптимізувати податкові відрахування, оскільки нарахування амортизації більш точно відповідає фактичному використанню активу;
- забезпечити коректність управлінських рішень, пов'язаних із модернізацією, ремонтом або списанням активів.

Крім того, в обліковій політиці варто визначити підходи до обліку амортизації об'єктів, що тимчасово виведені з експлуатації або законсервовані. Навіть якщо актив не використовується, фізичне та моральне старіння продовжується, тому амортизація повинна нараховуватися у відповідності до

принципу систематичного розподілу вартості об'єкта протягом строку його служби [31].

Призупинення нарахування амортизації на період консервації може спотворювати фінансові результати та порушувати економічну суть обліку амортизації [38].

Оскільки підприємство використовує прямолінійний метод, який не відображає реального економічного зносу та ігнорує інтенсивність використання високотехнологічної техніки у перші роки експлуатації, виникає необхідність застосування диференційованого підходу.

Ця рекомендація спрямована на вдосконалення системи обліку та аналітичного забезпечення амортизації і полягає в наступному:

- для активних частин основних засобів (машини та обладнання, транспортні засоби), які піддаються високому фізичному та моральному зносу, доцільним є застосування прискорених методів (наприклад, метод зменшення залишкової вартості або кумулятивний метод). це дозволить швидше списати вартість активу, оптимізувати податкове навантаження та забезпечити коректне відображення витрат.

- для активів, чия експлуатація залежить від обсягу виробітку (наприклад, спеціалізовані верстати чи технологічні лінії), доцільним є перехід на виробничий метод. цей метод найбільш точно узгоджує витрати з доходами, дозволяючи не нараховувати амортизацію в періоди простою обладнання.

Для вирішення проблеми некоректного обліку ремонтних та поліпшувальних робіт на підприємстві ТОВ «Агрікон-Південь» доцільно впровадити послідовну методику документального оформлення та розрахунку амортизації. Практика може виглядати наступним чином:

1. Встановлення правил розмежування:

- поточний ремонт: роботи, що відновлюють технічні характеристики активу без збільшення його продуктивності чи економічної вигоди. Наприклад, заміна зношених деталей верстата або ремонт покрівлі складу;

– модернізація або поліпшення: роботи, що підвищують техніко-економічні характеристики активу або продовжують його строк служби. Наприклад, встановлення нового вузла на верстаті для збільшення продуктивності або добудова виробничого цеху для розширення площі.

2. Документальне оформлення:

– для поточного ремонту складається дефектний акт та наказ керівника про проведення робіт. Витрати списуються на рахунки звітного періоду (Дт 23, 92, 93 / Кт 63, 65, 66, 68);

– для модернізації або реконструкції складається акт приймання-передачі модернізованого активу, витрати капіталізуються (Дт 10 / Кт 15) і відбиваються у первісній вартості об'єкта.

3. Коректний розрахунок амортизації:

– поточний ремонт не змінює базу для амортизації, тому відрахування продовжуються у звичайному порядку;

– модернізація змінює базу: нову амортизаційну суму розраховують з урахуванням збільшеної вартості або нового строку служби.

Наведемо конкретний приклад у табл. 3.3

Таблиця 3.3

Методика нарахування амортизації при ремонті та модернізації необоротних активів на ТОВ «Агрікон-Південь»

Об'єкт	Вид роботи	Первісна вартість, грн	Витрати на ремонт/модернізацію, грн	Новий розрахунок амортизації	Коментар
Верстат токарний	Поточний ремонт	500 000	10 000	Амортизація не змінюється	Відновлення працездатності
Верстат токарний	Модернізація (новий вузол)	500 000	50 000	Розрахунок на суму 550 000	Збільшено продуктивність, новий строк служби 7 років
Склад	Поточний ремонт покрівлі	1 200 000	15 000	Амортизація не змінюється	Лише підтримання стану
Склад	Добудова цеху	1 200 000	300 000	Розрахунок амортизації на 1 500 000	Збільшення площі та корисності об'єкта

Складено автором самостійно

4. Результат впровадження:

- забезпечується достовірність фінансової звітності, адже амортизація відображає реальні витрати на активи;
- підвищується прозорість податкового обліку, оскільки капіталізовані витрати коректно включені до бази амортизації;
- мінімізується ризик помилок у розподілі витрат між поточними та капітальними витратами.

Для усунення проблеми нечіткого розмежування нематеріальних активів на оборотні та необоротні на підприємстві доцільно впровадити внутрішній нормативний документ, який визначатиме критерії класифікації активів за плановим терміном використання. Активи з експлуатацією понад один рік обліковуються як необоротні, а ті, що використовуються коротший час, – як оборотні. Це забезпечує коректне формування фінансової звітності та правильне відображення витрат на амортизацію [46].

Щодо обліку реалізації необоротних активів та втрат від надзвичайних подій, рекомендується змінити порядок відображення на рахунках: утрати необоротних активів від надзвичайних подій слід відображати на субрахунку 977 «Інші витрати діяльності», а відшкодування від бюджету або страхових компаній – на субрахунку 74 «Інші доходи». Для коректного відображення операцій реалізації необоротних активів запропоновано рахунок 286 «Необоротні активи, утримувані для продажу» замінити на «Запаси, отримані від необоротних активів», що дозволить уникнути плутанини та внутрішніх суперечностей у звітності [25].

Для підвищення точності нарахування амортизації доцільно запровадити систематичний контроль залишкової вартості активів та використання спеціальних внутрішніх документів (наприклад, Форма ОЗ-10 «Розрахунок зменшення/відновлення корисності основних засобів»). Це дозволяє своєчасно коригувати амортизаційні відрахування, підтримувати достовірність фінансової звітності та ефективність аналітичного обліку [36].

Однією з перспективних технологій є блокчейн, який забезпечує прозорість, незмінність і безпечний обмін даними між учасниками бізнес-

процесів. Використання блокчейну дозволяє оптимізувати процеси нарахування амортизації, контролювати рух активів та зменшити ризики шахрайства.

Блокчейн – це розподілений реєстр, який зберігає інформацію у вигляді послідовних блоків. Кожен блок містить запис про операцію, що підтверджується криптографічними алгоритмами і підписами учасників мережі.

Основні переваги блокчейну у бухгалтерському обліку:

1. Забезпечення незмінності та прозорості облікових записів. Кожна операція з основними засобами (придбання, модернізація, ремонт, консервація, списання) записується у блокчейн з криптографічним підтвердженням. Це гарантує, що дані не можуть бути змінені після запису, що виключає можливість фальсифікацій та помилок у бухгалтерському обліку. Відповідно, всі нарахування амортизації базуються на достовірних первинних даних.

2. Автоматизація нарахування амортизації. Одним із ключових напрямів вдосконалення системи обліку амортизації на ТОВ «Агрікон-Південь» є автоматизація процесу нарахування амортизаційних відрахувань за допомогою смарт-контрактів у блокчейн-системі.

Смарт-контракт – це програмний алгоритм, який автоматично виконує заздалегідь запрограмовані умови, що дозволяє забезпечити точне та безперервне нарахування амортизації для різних груп активів. Такий підхід враховує первісну вартість об'єкта, залишкову вартість, строки корисного використання, а також зміни вартості та строку служби після модернізацій чи капітальних ремонтів.

У практичному застосуванні це працює так: кожний основний засіб реєструється в блокчейн-реєстрі з усією необхідною інформацією – технічними характеристиками, датою введення в експлуатацію, первісною вартістю та прогнозованим терміном служби. При будь-якій зміні стану активу (наприклад, модернізація або ремонт) відповідний запис оновлюється у блокчейні, а смарт-контракт автоматично коригує щомісячні амортизаційні відрахування відповідно до нових параметрів [4].

Ефект від впровадження такої системи багатогранний. По-перше, зменшується людський фактор, оскільки нарахування амортизації не залежить від ручних розрахунків бухгалтерів і, відповідно, знижується ймовірність помилок. По-друге, підприємство отримує своєчасне та точне відображення амортизаційних відрахувань у фінансовій звітності, що підвищує достовірність даних для управлінського та податкового аналізу. По-третє, автоматизація дозволяє швидко реагувати на зміни в стані активів, що особливо важливо для підприємств із значною кількістю обладнання або складними виробничими процесами. Такий підхід створює прозору, надійну та адаптивну систему обліку амортизації, яка може слугувати основою для подальшої цифрової трансформації управлінських процесів [8].

3. Відстеження модернізації та капітальних ремонтів. Блокчейн дозволяє реєструвати зміни вартості активів та їх технічного стану у режимі реального часу. Завдяки цьому бухгалтерія може коректно перераховувати амортизацію після модернізацій або реконструкцій, враховуючи залишковий строк служби та нову вартість активу.

4. Контроль активів в оренді або заставі. Прозорий блокчейн-реєстр дозволяє відслідковувати об'єкти, передані в оренду або заставу, що усуває ризик подвійного нарахування амортизації та забезпечує коректне відображення залишкової вартості на рахунках бухгалтерського та податкового обліку.

5. Підвищення ефективності внутрішнього та зовнішнього аудиту. Завдяки криптографічним підписам та часовим міткам блокчейн дозволяє швидко підтвердити достовірність операцій з необоротними активами, що значно спрощує аудит і зменшує податкові ризики [11].

Таким чином, інтеграція блокчейну у систему обліку ТОВ «Агрікон-Південь» дозволяє не лише вирішити наявні проблеми, а й забезпечити комплексний, прозорий та надійний облік амортизації, підвищити аналітичний контроль за необоротними активами та оптимізувати управління фінансовими та податковими ризиками підприємства.

ВИСНОВКИ

Комплексне вивчення теоретико-методологічних, нормативно-правових та організаційно-практичних аспектів обліку й аналізу амортизації необоротних активів, що включало детальний аналіз діяльності будівельного підприємства ТОВ «Агрікон-Південь», дозволило повністю досягти поставленої мети дослідження, всебічно оцінити існуючу систему та сформулювати низку критично важливих узагальнень і пропозицій щодо її вдосконалення.

1. Було ґрунтовно досліджено економічну сутність амортизації, яка є не просто механізмом систематичного розподілу вартості, але й фундаментальним фінансовим інструментом, що забезпечує процес відтворення капіталу підприємства. Виявлено, що у вітчизняній нормативно-правовій базі (зокрема, НП(С)БО 1) досі відсутнє єдине та чітке визначення терміну «необоротні активи», яке б включало основний критерій поділу — термін майбутньої експлуатації. Це створює двозначність у практиці обліку. У зв'язку з цим, вважаємо необхідним у всіх законодавчих, нормативних та інструктивних документах навести єдине визначення терміну «необоротні активи», що сприятиме гармонізації обліку.

2. На корпоративному рівні управління обліком, ключовим елементом є наказ про облікову політику. Встановлено, що для забезпечення необхідної узгодженості бухгалтерського та податкового обліку, особливо у частині розмежування основних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА), доцільно обов'язково проставляти вартісну межу, яка відповідає вимогам Податкового кодексу України. Такий підхід мінімізує обсяг постійних і тимчасових податкових різниць та оптимізує процеси документообігу.

3. Оцінка організації обліку на ТОВ «Агрікон-Південь» показала, що підприємство, маючи моноструктуру необоротних активів (де 98,57% припадає на основні засоби), використовує виключно прямолінійний метод нарахування амортизації. Цей метод є неоптимальним для будівельної галузі. Його

використання призводить до того, що фінансові результати не відображають реальної інтенсивності експлуатації дороговартісної техніки у перші роки її використання, а також ігнорує фактор прискореного морального старіння високотехнологічного обладнання.

4. Аналіз фінансово-господарської діяльності компанії підтвердив її динамічний розвиток (зростання загальних активів до 249 млн грн) та високу ефективність управління фондами, про що свідчать такі показники: фондівдача 22,35 грн та рентабельність основних засобів 73,41% у 2024 році. Водночас, ключовою проблемою залишається висока ступінь зношеності матеріально-технічної бази. Коефіцієнт зносу досяг критичного значення 61,93%, що створює значні ризики технічних поломок, збільшення витрат на ремонт та зниження конкурентоспроможності підприємства.

5. З метою усунення недоліків облікової політики та оптимізації податкового навантаження, підприємству ТОВ «Агрікон-Південь» рекомендовано диверсифікувати методи нарахування амортизації. Для активних частин основних засобів (машини та обладнання, транспортні засоби), що піддаються високому фізичному та моральному зносу, запропоновано застосування прискорених методів (наприклад, метод зменшення залишкової вартості або кумулятивний метод). Для активів, чия експлуатація залежить від обсягу виробітку (наприклад, спеціалізовані верстати), доцільним є перехід на виробничий метод.

6. Для підвищення якості управлінських рішень і посилення контролю за процесами відтворення фондів необхідне розширення аналітичного забезпечення. Це включає впровадження внутрішньогосподарської управлінської звітності про стан та рух необоротних активів, яка, на відміну від фінансової, є оперативною та дозволяє керівництву швидко реагувати на зміни. Крім того, обов'язковим є проведення факторного аналізу фінансування процесів відтворення НА для оцінки ефективності використання амортизаційних відрахувань як інвестиційного ресурсу.

7. Подальше вдосконалення обліку має включати інтеграцію сучасних технологій. Зокрема, рекомендується розглянути можливість використання блокчейн-технологій для обліку та фіксації амортизаційних відрахувань. Блокчейн забезпечить незмінність, прозорість та підвищену достовірність облікової інформації, що є важливим для фінансового контролю та аудиту. Впровадження цієї системи має значний економічний ефект: зменшується вплив людського фактора, знижується ймовірність помилок, підвищується достовірність даних для управлінського та податкового аналізу. Паралельно слід забезпечити розмежування в обліку витрат і доходів, пов'язаних із надзвичайними подіями (включаючи військові дії). Втрати необоротних активів мають відображатися на рахунках 97 «Інші витрати» і 74 «Інші доходи», щоб не спотворювати операційні фінансові показники.

8. Для підвищення достовірності документів та уніфікації облікових процесів до існуючого переліку первинних документів з обліку основних засобів доцільно внести доповнення. Пропонується впровадити нову стандартизовану форму (умовно – ОЗ-10) під назвою «Розрахунок зменшення та відновлення корисності основних засобів». Цей документ стане обов'язковою аналітичною основою для правильного відображення операцій у бухгалтерському обліку відповідно до вимог НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів».

9. Крім того, для забезпечення прозорості та логічної послідовності фінансової звітності необхідно привести структуру Приміток у повну відповідність із річною фінансовою звітністю (форма №5), повторюючи порядок розділів і статей Балансу (Звіту про фінансовий стан). Це дозволить використовувати Примітки як ефективний інструмент для деталізації та пояснення фінансових показників. Додатково, розділ Приміток, що стосується амортизаційних відрахувань, варто переглянути або виключити, оскільки на підприємствах не створюється спеціальний амортизаційний фонд, а кошти від амортизації можуть вільно використовуватися для будь-яких потреб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабіч В. В., Бондар М. І. Амортизація необоротних активів: облік та оподаткування. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки*. 2011. №1 (55). С. 33–34.
2. Банера Н. П., Гелей Л. О., Пилипенко С. М., Мороз В. П. Облік і аудит: навч. посібник. Львів : Растр-7, 2017. 504 с.
3. Візитка компанії Агрікон: Команда з Тернополя, яка будує круті елеваторні комплекси по всій Україні і не тільки. URL: <https://elevatorist.com/blog/read/757-vizitka-kompaniyi-agrikon-komanda-z-ternopolya-yaka-buduye-kruti-elevatorni-kompleksi-po-vsiy-ukrayini-i-ne-tilki> (дата звернення: 01.10.2025).
4. Грошко С. І., Панасюк В. М. Блокчейн-технології у системі обліку амортизацій необоротних активів. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін: Збірник наукових праць VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. 30 жовтня 2025 р., м. Полтава*. Полтавський державний аграрний університет. Полтава: ПДА, 2025.
5. Грошко С., Панасюк В. Вплив воєнного стану на механізм нарахування амортизації активів підприємств. *Proceedings of the VIII International Scientific and Practical Conference. Seville, Spain*. 2025. С. 145–148.
6. Грошко С., Панасюк В. Необоротні активи як елемент облікової системи підприємства: підходи до визначення та класифікація. *Proceedings of the X International Scientific and Practical Conference. Zagreb, Croatia*. 2025. С. 40–43.
7. Гудзь Н. В., Денчук П. Н., Романів Р. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ, 2016. 424 с.
8. Гузь М. М., Соколенко Л. Ф., Ткаль Я. С. Інноваційний потенціал технології блокчейн у бухгалтерському обліку. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. 2023. № 2. С. 19–25.
9. Гура Н., Мандрика Д. Проблемні питання нарахування амортизації необоротних активів на підприємстві. *Молодий вчений*. 2020. № 2(78). С. 32–35.

10. Задорожний З.-М., Муравський В., Костецький Я., Задорожний М. Удосконалення обліку необоротних активів у системі ефективного управління ними. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. № 5(46). С. 149–160.

11. Затонацька Т., Таюрський І. Блокчейн як механізм антикорупційного контролю у публічних фінансах: міжнародний досвід і перспективи для України. *Економіка та суспільство*. 2025. № 76. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-92> (дата звернення 24.08.2025).

12. Кафка С. М. Амортизація необоротних активів підприємства: суть та призначення. *Вісник Приазовського Державного Технічного Університету. Серія: Економічні науки*, 2017. Вип. 33. С. 185–191. URL: <https://doi.org/10.31498/2225-6725.33.2017.134307> (дата звернення 25.08.2025).

13. Китайчук Т. Г., Копчикова І. В. Особливості нарахування амортизації основних засобів в умовах воєнного стану. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 19–20. С. 73–77.

14. Колісник, О. П., Приходько К. К. Облік і контроль основних засобів в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 7. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-09-03/2023-7-09-03> (дата звернення 24.08.2025).

15. Концева В., Бойко Н., Масалітіна В. Облік і документування амортизації необоротних активів з використанням інформаційних технологій. *Економіка та суспільство*. 2022. № 35. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-4> (дата звернення 24.08.2025).

16. Крисоватий А.І., Панасюк В.М., Мельничук І. В. Основи обліку і оподаткування : підручник (е-видання). Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 565 с.

17. Лаврова-Манзенко О. О., Ткаченко А. А., Матюшенко Н. Р. Облік відновлення необоротних активів вітчизняних суб'єктів господарювання в умовах війни. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. 2023. № 22. С. 124–127. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.22.124> (дата звернення: 14.11.2025).

18. Ловінська Л. Г., Єфименко Т. І., Ястремський О. І. Моніторинг дотримання та забезпечення міжнародних стандартів фінансової звітності: кращі світові практики та перспективи запровадження в Україні. Київ: ДННУ «Акад. фін. Управління», 2016. 170 с.

19. Мискін Ю., Краєвський В., Мискіна О. Сутність амортизації основних засобів як об'єкта обліку та аналізу. *Український економічний часопис*. 2024. № 6. С. 69–73.

20. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text (дата звернення 21.02.2025).

21. Офіційна сторінка компанії Агрікон. URL: <https://agrimon.com.ua/> (дата звернення: 01.10.2025).

22. Панасюк В. М., Маринович О. О., Шухманн В. А. Обліково-аналітичний інструментарій управління оборотними активами підприємства в частині витрат майбутніх періодів. *Проблеми системного підходу в економіці : зб. наук. пр.* 2019. Вип. 4 (72), ч. 2. С. 178–184.

23. Панасюк В. М., Мельничук І. В., Омецінська І. Я. Облік та оподаткування в інтернет-бізнесі: перспективи розвитку та виклики. *Бізнес Інформ*. 2024. № 1. С. 258–266.

24. Панасюк В. М., Підлужна Н. М. Формування інформаційно-аналітичної бази підприємства. *Проблеми економіки України : зб. наук. пр.* 2006. Вип. 11. С. 79–83.

25. Панасюк В., Мужевич Н. Особливості впливу цифровізації бухгалтерського обліку на бізнес-процеси підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2024. Т. 89, № 4. С. 42–48.

26. Панасюк В., Смерека С., Шухманн В. Фінансовий інструментарій технології блокчейн: перспективи обліку та оподаткування. *Scientific Collection «InterConf»*. 2021. № 52. С. 116–125.

27. Півторак М. В. Облік основних засобів у рибному господарстві: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / М.В. Півторак. Київ, 2006. 19 с.

28. Податковий кодекс України: Кодекс від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 01.08.2025).

29. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 24.02.2025).

30. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 24.02.2025).

31. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей податкового адміністрування під час воєнного стану для платників податків з високим рівнем добровільного дотримання податкового законодавства: Закон України від 18 червня 2024 року №3813-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3813-20#Text> (дата звернення 21.02.2025).

32. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03> (дата звернення 21.02.2025).

33. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: Наказ Міністерства фінансів України від від 27.06.2013 № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення 21.08.2025).

34. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення 24.02.2025).

35. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи». Наказ Міністерства фінансів

України від 18.10.99 № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення 24.02.2025).

36. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів»: Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2004 № 817. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05#Text> (дата звернення 21.02.2025).

37. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Мінфіну України від 30.11.1999 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення 24.02.2025).

38. Про порядок консервації основних виробничих фондів підприємств: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.1997 № 1183. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1183-97-%D0%BF#Text> (дата звернення 21.02.2025).

39. Сук П. Методи нарахування амортизації малоцінних необоротних матеріальних активів. *Сучасні економічні аспекти розвитку держав, регіонів та суб'єктів господарювання*. 2021. URL: <https://doi.org/10.36074/mend-23.04.2021.economics.02> (дата звернення: 14.11.2025).

40. Ткаченко О., Шатрава А. Сутність та класифікація необоротних активів в контексті їх обліку. 2024. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-128> (дата звернення 24.02.2025).

41. Фінанси : підруч. / за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль: Університетська думка, 2024. 632 с.

42. Хорунжак Н. М., Рогожкіна В. В. Понятійна сутність необоротних активів і проблеми її ідентифікації. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 19. С. 554–560.

43. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 01.08.2025).

44. Чорновіл О. В., Потрапелюк К. Г. Амортизація, її сутність та методи нарахування на залізничних підприємствах. *Економіка і регіон*. 2012. № 3. С. 216–221.

45. Ясишена В. В. Проблемні аспекти методології та організації обліку нематеріальних активів: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 330 с.

46. Panasyuk V. M., Ovsyuk N. V., Volchek R. M., Azarenkov G. F., Volenshchuk N. A., Tyvonchuk O. I. The Process of Forming Accounting Policies of Ukrainian Enterprises by International Financial Reporting Standards. *Universal Journal of Accounting and Finance*. 2021. Vol. 9, No. 5. P. 1199–1211.

Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 – земельні ділянки	–
група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 – будівлі	20
споруди	15
передавальні пристрої	10
група 4 – машини та обладнання	5
З них: електронно–обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 20000 гривень	2
група 5 – транспортні засоби	5
група 6 – інструменти, прилади, інвентар, меблі	4
група 7 – тварини	6
група 8 – багаторічні насадження	10
група 9 – інші основні засоби	12
група 10 – бібліотечні фонди, збереження Національного архівного фонду України	–
група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	–
група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 – природні ресурси	–
група 14 – інвентарна тара	6
група 15 – предмети прокату	5
група 16 – довгострокові біологічні активи	7